

kell fogniannac megmondolattyához, hogy az Istennek orfágánac mindöröckön öröcke meg kellyen maradni, hogy ilyenképpen az Hit ezer efs-tendőt, az mellyet ő neki kellene el várni, czac mint egy napnac tartson.

Pfal. 90. v. 4.
2. Pet. 3. v. 8.
1. Pet. 1. v. 5.

43. Ez eggyezésnek és egymáshoz való közöségnek okaért, az irás néha néha elegyeleti az Hitnek és az Reménségnek ígejét. Mert midőn s. Peter azt tanította, hogy mi, az Istennek erejéből, Hit által tartatunc meg, mind az idvőségnac megjelentéseig: az hitnek tulaydonította azt, az min-káb alkalmasthatatnejec az reménségre. Mindazáltal ez sinczen oknélkül, mivelhogy imént megmutattuc, hogy az Reménség semmi nem egyéb, hanem az Hitnek táplálása és erősítése. Neha mindkettő egymás mellé tetic, az mint finte azon levélben; hogy hitöttec és reménségtec lenne az Istenben. Szent Pál pedig az Philippibéliekhöz irtleveben, az Reménségre vonsa az elvárást, mert az békével fenvedő reménség által, tartoztattuc meg az mi kívánságinkat, miglen az Istennek alkotatos idejeel-jövend.

1. Pet. 1. v. 21.

Phil. 1. v. 20.

Mind az mellyet még ennékis jobban megérthetunc az Sidókhoz írott Levélnac tizedic részéből, az mellyet immár az előtts béhozam. Más egy helyen s. Pál, noha nem tulaydonságképpen szól, mindazáltal finte ezent érti, imez ígeckel: Mi az igazságnac reménségét Lélekben hit által várjuc: tudniillic, mivelhogy mi az Evangeliumnac bizonságát az Istennek ferelme felől, az melly minékünc kegyelemből nyuytarott, bévöttuc, elvárjuc aztis, miglen az Isten azt nyilván megmutassa, az mi mostan az reménség alatt vagy on elróytetve. Innet immár nem homályosan láttzic, melly igen bolondul veti Lombárd Peter a Hitnek két féle fundamentomát: Az Istennek kegyelmét, és az Czelekedeteknek érdemét. Bizonyára nem lehet az Reménségnek más czélya hogy nem az Hitnek. Immár pedig világosan megmagyaráztuc és megbizonyítottuc, hogy az Hitnek eggyetlen egy czilya legyen az Istennek irgalmassága, a mellyre az Hitnek igyencsén kellyen néznie.

Gal. 5. v. 1.

De munkára méltó ezis, hogy meghalgassuc, melly igen eleven okát hozza annac Lombard az vásárra: Hogy ha te (ugymond) az te érdemednélkül merfi valamit reménleni, tehát nem reménség az, hanem vakmerő-kevélységnek kell nevezni. Kinem átkozná, Keirefnyen olvaso, ez ilyen fene vadakat, az kic vakmerőségnac és kevelségnek meric mondani, hogyha valaki elhisi, hogy az Isten igaz mondó legyen? Mert holott az Isten azt akarja, hogy mi az ő jóvókátul várjunc mindeneket, ok azt mondgyac, hogy vakmerőség vólna arra támaszkodni, és abban megnyugodni. De ilyen mester méltó azokhoz az tanítványokhoz, az minemüket ő az nyelv-
velczép-

czéplők kapálónac Papistas Iskálában talált. Mi pedig ezellenben, mivelhogy lattuc, hogy az Isten nyilván és egyáltallyaban paranczolja a fe-gény bünsöknek, hogy bizonyos reménségtec legyen az ő idvőséget fe-lől. örömet és bizvást kevelkedhetunc az Isten igazságával annyiban, hogy midőn egyedül czac az ő irgalmasságába bizunk minden mi czelekedetünkhez való bizodalmat elvetvén, kételkedésnélkül merjuc reménleni mindazokat, az mellyeket ő minékünc íger. Nem czal ő minket meg, az ki azt mondotta: Legyen tinéktec az ti Hitöttec ferint.

HARMADIC RESZ.

Hogy az Hit által születetunc uyjonan: Holott az Penitenciáról vagy on tanítás.

NOha immár valami részént törtunc tanítástarról, miképpen birja Christus az Hit, és mint vehetsuc Hit által hasznát az ő javainac: De ez még homályos lenne, hogy ha az gyümölcszeinek megmagyaráztta melléje nem járulna. Nem oknélkül foglaltatic az Evangeliumnac egész summája, a penitentia tartásba, és az bünsöknek megboczanattyába. Annakokaért, ha ez két fő tzikely kihagyatic, mind az egész disputálás az Hitről, fogyatkozasos, félféleg és tellyeségtelen: sőt mayd tellyeséggel hasfontalan. Mivelhogy azért az Christus mind kettőt megadgya minékünc, és miis mindkettőt Hit által vehetsuc, tudniillic, az életnek meguyítását, és az Kegelemből való megengesteltetést, az tanításnac rendi és módgya kívánnya, hogy itt mind ez két Agazatról kezdgyec szóllani: Ez pedig közelb utunc, hogy az Hitről az Penitenciára mennyjunc. Mert ha mi ez fő tzikelyeket jól megértyuc, annyival nyilvánóságosb leszen, hogy az ember egyedül az Hit által, és tistán czac az bünsöknek megboczanattya által igazullyon meg, és hogy mindazáltal az életnek valóságos fentsége (hogy így szólljac) az igazságnac Kegelemből való tulaydonításatul ugyan ne valastatséc el.

Hogy pedig az penitentia az Hitnek nem czac mindgyarást nyomá-ba következzéc, hanem hogy abbólis fármazzéc, minden villongás kívül kelly lenni. Mert mivelhogy az bünsöknek boczanattya, az Evangeliumnac praedikátatása által azért ajánlattatic, hogy az büns az Satannac kegyetlen birodalmából, a bünsöknek terhétül, és az ön vétkecs völtánac nyavalyáságos foglaltatatul megfabadulván, az Istennek orfágába bemennyen: bizonyára az Evangeliumnac kegyelmét fenki el nem veheti, hogy ha magát az ő előbbeni életének tévelgéseiből, ismét az igaz útra nem adgya,

és minden ő forgalmatóságát, munkáját imez gondolatra nem fordítja, hogy ő másta változzék és ny emberre legyen. Az kic pedig azt tarttyac hogy az Pœnitentia avagy az megtérés az Hitnél elő járjon inkább, hogy nem mint abból karmaznéc és hozatnéc ki, miképpen az gyümölcs az farol, azoc még az pœnitentiának erejét soha meg nem ésmertéc: és igen semmire kellő bizonyítással indulnac arra az értelemre.

Matth. 3. v. 2.

Matth. 4. v. 17.

Apost. 20. v. 21.

2. Christus és s̄ent János (ugymondnac őc) az néper az ő prädikatiojokban elő s̄er pœnitentiára intic; s' az után tesic hozzá, hogy elközelített az Istennec orfága. Es az prädikállásról ilyen paranczolatott véfnec az Apostaloc: Ilyen rendet tartott s̄ent Pális, az mint s̄ent Lukác megmondgya. De maga midön ezek az syllabaknac rendin felötéb czüggenec, nem véfic efebke, minemü értelembe vétefnec azoc az igéc, és mint legyenec ősvéfoglaltatván. Mert midön Christus Urunc és s̄ent János ilyen formán prädikállanac: Tartaroc penitenciát, mert elközelitöt az Istennec orfága: nem innét véfiké okát az penitentiának és megérésnec, hogy az Jesus Christus minékünc kegyelmet és idvőséget ajánl?

Matth. 3. v. 2.

Szinte annyit tesen azért az ő s̄avoc, mintha az emondanac: Mivelhogy az Istennec orfága elközelit, ezért az okért térjete meg. Mert minekutánna s̄ent Mathe elő s̄amlálta, hogy János ilyen módon prädikállott, azzal azt tanittya, hogy ő benne tellyefedett bé az Esaiásnac jövendőmondása, az püstában kiáltó szóatról: Kéfsitéc el az Urnac rát, igyengésitéc az mi Istenünk nec ősvenyit. Az profétánal pedig az á szóat, az vigasztaláson és örvendetes izeneten paranczoltatic elkezdetni.

Esa. 40. v. 3.

Es midön mi az megtérésnec kezdetit az Hitre vonfuc, ugyan nem álmódözuc az időnec valami hofsúságát, az mellyben az Hit az megtérést s̄ülneje: hanem azt akarjuc megmutatni, hogy az ember az megtérést valóban nem igyekezhetic hanem ha tudgya azt hogy ő az Istené legyen. Senki pedig magában igazán azt nem rekeftheti, hogy ő az Istené legyen, hanemha elő s̄er az ő kegyelmét megfogja és érzi. De ezec az elő lépés közben világosabban megmagyaraztatnac. Talám az czalta meg őket, hogy fokan elő s̄er az Lelki ésméretnec rettegése által s̄elidiretne meg, avagy kéfsitetnec az engedelemre, minekelötte az Kegeymet megésmernéc, avagy czac meg kofitolitanákis. Ez pedig az oly kezdő félelem, az melly az kis gyermekekben láttatic, az kic még magoc efsötül nem viseltetnec, mellyet mindazáltal az jószágoc közzé s̄amlálnac némellyec; mert láttyc hogy az igaz és bizonyai engedelme séghöz igen közel-

közeljárul, az mellyre az embereket elkébsiti. De itt nem az forgattatic, melly különbkülömbképpen vonfoc minket Christus ő magához, avagy mint kébsit az istenéségre. Hanem czac azt mondom, hogy semmi igaz elméség ott nem találtatic, az holott nem regnál az s̄ent Lélec, mellyet arra vött az Christus, hogy az ő tagaival közöllye. Annakutánna azt mondom az Soltárnac imez értelem s̄erint: Hogy az Isten azért le- Esa. 430. v. 4.
gyen kegyelmes, hogy ember ötet féllye. Senki nem féltéhat soha az Istent, hanem czac az ki hísi, hogy ő néki kegyelmes legyen. Senki magát örömett az törvénnec megtartására nem alkolmazzatya, hanem az ki magában elhitte azt, hogy kedves legyen ő néki az ő engedelme sége: az melly s̄elidség az vétkek nec és fogyatkozásoknac meg boczártásban és eltürésében, jegye az ő atyai jó akarattyanac. Mellyt az Ho- Hos. 6. v. 1.
seas profeta intésé is mutat; Jertec el, terjünc meg az Urhoz: mert ő s̄aggtott meg minket, és ő gyógyit megis minket: ő vert meg, és ő kötöbés az mi febeinket.

Ez igékben láttyc, hogy az bün boczártanac remésége réteséc hozzá, az bünösök nec mint egy farkantyúval való indítalara, hogy az ő bünökben meg ne roshadgyanac. Azoknac efsötégek nec pedig ninczen semmi sine, az kic, hogy az Penitentián kezdgyec el, az kic az hozzájoc nyonnan jöttek nec egy néhány bizonyos napokat s̄abnac eleikbe, az mellyekben magokat gyakorollyac az penitentiára: ha azoc eltelnec, ugy boczártyc őstán őket az Evangeliumi Kegelemnec egyyefségébe. Az visfca Kereszteltek nec nagyob réseiről s̄ölloc, kiváltképpen azokról, az kic czuda melly igen örülic és ohaytyc, hogy ember őket Lelkiek nec tartfa, és az ő társaságokból, az Jesuitakról, és hozzájoc hasonló fakatt s̄erről. Ilyen gyümölcöt hoz tudniillic, az á s̄edelgő Lélec, hogy az penitenciát, az mellyet az Keresztýen ember nec az ő egész életére kellene kiterjeszteni, egy néhány napoczkákra határozza és s̄oritya.

3. Továbbá egy néhány tudos emberek, még és idő előtt régenis, midön az Irási regula s̄erint egygyüen és tistán akarannac s̄ólni, mondotac az Pœnitentiáról, hogy két résekben állyon, tudniillic az megölesben és megelevenítésben. Megölésnec nevezic az Lélec nec s̄aydalmát, és azt az rettegest, az melly az bünök nec megésméréséből és az Istennec itiletinéc megérzéséből támad.

Mert midön valaki az bünök nec igaz ésméretire hozatott, ugy kezdi őstán az bünt igazán gyüölölni, és átkozni: akkor őstán még ő magának is tellyes fiúból visfattetzic, és megvallya azt, hogy ő elvesöt nyavalyas ember legyen, és kívanná hogy mátmódú lehetne. Ez mellett, midön ő az Isten iteltinéc valami érzésével meg értentetött, (mert ennec egygye

ot tan az máfikra következik) ottrohan ostant le valóban rettegven, és lev eretttven, és ilyen módon megaláztatván és le hagyitván resket, el hadgya magát, és maga felől kétségben esic. Ez az pœnitencianac első réfe, az mellyet őr az közsereggel, bánatnac és sérelemnec neveztenec. Megelevenítésnec nevezic azt az vigasztalást, az melly az Hitból fármazic: tudniillic midõn az ember, az bünõc esmereti miatt az földhöz verettetic, és az Istennec felelmével elõttentetic, ha ostant az Istennec jóvõltat, irgalmát, kegyelmességét és az Christusban való idvõzítését meg tekintvén, magát ismegint felelmi, megenyhõdic, magába tér, és mayd mintha az halálból, az életre visszõn elõjárul. Es bizonyára ez igéc, hogy ha ember igazán magyarázza, helyessen és elég világossán kimutattyac miczoda legyen az penitentia, és megtérés: Hogy pedig az megelevenítés, azért az vigasztalásért vesic, az mellyet az elme ismét elfog, minekutánna az rõttegestõl és felelemtõl megmenekedett és lezendesedett, abban én nem tartom õ vélec. Mivelhogy sokkal inkább ferény forgalmatóságot jegyezzen az fenséges és Isteni felelem ferint való életre, az melly az ujjonnan sületésből fármazic. Mintha az ember mondatnec magánac meghalni, hogy az Istennec kezdgyen élni:

4. Némellyec, mivelhogy látásac, hogy ez ige különbkülõmb értelembe vétetnec az Sz. irásban, az Pœnitencianac két nemét állatrac: és hogy azokat valami jegyzéssel meg különbõzteséc, az egyiket Törvényi penitencianac neveztec, az melly által az Bünõs az bünõk nec sûtõvasával meg sebesitvén, és az Isten haragjánac rõttegesével megtõrdeltetvén; abban az háboruban és inségben kötelez õ dve marad, és magat belõle ki nem feyheti. Az máikat Evangeliomi pœnitencianac neveztec, az melly által jollehet a bünõs magában keményen gyõrtetteric, de mindazáltal fellyeb emelkedic, és a Christust, az õ sebeinac orvosát, rõttegesénec vigasztalóját, és az õ nyavalyáságánac partyát és végezõjét megragadgya. Az Törvényi penitencianac példaji, azt akatjac hogy ezec legyenec; Cain, Saul, Judas: Kiknec pœnitencianac midõn az irás azokat elõnkbe fámlállya, azt érti, hogy őr az Istennec haragját feltéc, midõn az õ nehéz bünõket meg esmertec: de midõn az Istent magoknac czac ugmint bofsuállókjac és itelõbirákjac abrázoltac, annac érzésében kétségbe estenec, és el fillyedtenec. Annakokaért az õ penitencianac, egyéb nem volt az pokol tornáztánál, az mellybe őr ugyan ezen életben, bémentenec, és az haragos isteni felség elõtt büntetését kezdettenec fenyvedni. Az Evangeliomi pœnitencianac láttyuc mindenekben, az kic az bünõk nec õstõnétul magokban meg sebhettenc; de az Isten irgalmasságában való bizodalom által ismeg felemeltetvén és megenyhítvén megtérttenec az Istenhöz.

Az mint

Az mint Ezechias felõtte igen megrémült, midõn hallotta, hogy meg kellyen halni: De siránkozván könyörgött, és az Istennec jóvõltat tekintvén, ismét jó remenséget vott. Az Ninivébélic elõttentenc vott az városnac elszüllyedesétõl való rõttenetes izenet által, de sákokban õltõztenec, és hámvat hintetec magokra, imádkoztanac, reménlvén hogy az Isten megtérülne, és az õ haragjánac busulása elforditatnec. David meg vallya hogy õ felõtte igen vétkezett, hogy az népet meg fámláltatta: de hozzá téfi le esic az földre, de egy fersmind reménlys bünénec boczanattyát. Illyen volt azoknac penitencianac, az kiknec fivéc az fent Peter predikácioja áltá meg illettett, és faggattatott; de mivelhogy az Istenben biznának eztis hozzá mondgyac: Atyánk fiaiférfiac, mit kellyen czelekedninc? Illyen volt hinte az Peter penitencianac, az ki jollehet keletvesen firt, de nem fúnt meg az remenségtõl.

5. Ezek noha mind igazac, mindazáltal az Pœnitencianac igéjét, (az mennyire én az fent Irásból arányozhatõm) más jegyzésben kell venni. Mert hogy azoc az Hitõtt az pœnitencia alatt foglallyac bé, ellenkeziec azzal, az mit Sz. Pal az Czelekedetekben mond, hogy õ mind Sidoknac, és mind az Pogányoknac megbizonyitotta az Pœnitencianac és az Istenhöz való megtérését, és az Jesus Christusban való Hitõt. Holott õ az Pœnitencianac és az Hitõt ugy mint két külön való dolgot, ugy fámlállya elõ. Mint vagyõn tehát? Nem de megálhaté az Pœnitencia az Hitnélkül. Semmiképpen nem. De noha egymástul el nem fákaftathatnac, ugyan mégis meg kell egymástul válaftatnioc. Az miképpen hogy az Hit ninczen az Remenségnélkül, mindazonáltal az Hit és Remenség két különbõzõ dolgoc: Azonképpen az Pœnitencianac és az Hit, noha el fákaftatlanul egymástól fúgnec, de mégis ugyan inkább akarnac egymással egyyezni, hogynem mint õ fve egyyeltetni. Nem esmeretlen nálam azis, hogy az Penitencianac Igéje alatt az Istenhöz való egész megtérés értelséc, az mellynec nem leg kisseb réfe az Hit: De minemü értelemmel mondaséc ez, akkor tettic ostant könnyen meg, midõn az õ természetit és tulaydonsága megmagyaráztatic. Az penitencianac neve az Sidoknál, az megfordítatul, avagy visszõn jõvestõl vagyõn, az Görögõknél pedig az elménec és tanácznac megváltoztatásatõl vétetic. Es mind az két fõnac természet ferint való jegyzése nem helytelenül illic az dolognac mivoltához: Mellynec Summaja ez: Hogy mifmagunktul elfotdulván, az Istenhöz megtérjünc: és az õo elmét le vessic, és uyan õltõzzünc. Annakokaért az Pœnitencia az mint én aránzom, nem illetlenül irattathatic így meg; Hogy

Gggg 3

Gen. 4. v. 13.
1. Reg. 15. v.
30.

Matt. 27. v. 4.

2. Reg. 20.
verf. 2.

Ion. 3. v. 5.

2. Sam. 24.
verf. 10.

Act. 2. v. 37.

Matth. 26.
verf. 75.

Luc. 22. v. 62.

Act. 20. v. 21.

az legyen, az mi életünknek igaz megtérése az Istenhöz, az melly fármazic az Istennek igaz és tisztá félelméből: az melly megtérés, az mi testünknek és az ő embernek megöléséből és meghalásából, és az Léleknek megelevenítéséből áll. Illyen értelemben kell vétetnie mind azoknak az prédikációknak, az mellyec által régenten az profetác, avagy oftán az Apasztaloc az ő idejebéli embereket pœnitentiára intetéc. Mert mind imez egy tzielre nézetenec és mentenenec, hogy azoc az ő bűneic miatt megfégynültetvén, és az Isten itéletinenec félelmétül megfaggattatván, az előtt leefnéne és magokat megaláznác, az melly ellen verketenenec; és magokat igaz megtérés által is meglen az ő igaz útara adnác. Annakokaért ő náloc elvegyesleg azon egy értelemben vétetnenec imez igéc: Metéretetni, avagy visfaterni az Urhoz, megtérni, és penitenciát tartani.

1. Sam. 7. v. 2. Innét vagy on hogy az sicut Historias az Pœnitenciát nevezze Istent követésné: midon tudni illic az emberec, kic az ő kívánságokban, az Istent hátravetvén, faysalankodtanac, már az Istennek igéje alá kezdic magokat adni, és köféc ötet követni, valahová őket hivandgya. Szent János és sicut Pal Jó gyómölcsöknek előhozásatis mondottac imez mondas helyett; hogy olly életet kellyen élni, az melly ez illyen megtérést, minden ő czelekedetiben kimutassa és megbizonyítsa.

6. Minekelötte azért megfégyné, háfnáland ez megirást, az mellyet feltettünc, világosabban megmagyaráznunc. Az mellyben kiváltképpen három tzielceket kell meggondolni. Elöfcer, midon az életnek Istenhöz térését nevezzüc, azzal megnyulást kívánunc, nem czac az külső czelekedetekben, hanem sicut az lélekbénis: Az melly minekutánna az ő őo természetit leverkezte, és töle elvötötte, ugy hoz oftán előfcsis ő magáról gyümölcsöt és czelekedeteket, az mellyec az meguyuláshoz illendöc legyenec. Az mellyet mikor ki akar mondani az Proféta, azt paranczollya, hogy uy fivét ferezzenenec magoknac, az kiket ő az penitencia tartásra hiv. Innét Moses igen gyakorita, midon azt akarja megmutatni, hogy az pœnitentiára indult Izraelitac mint réthetnéne igazán az Istenhöz, azt tanittya, hogy annac tellyes fivből és tellyes Lélekből kellyen lenni, (az melly mondas, láttyuc hogy az profetac sicut elöhozta) és mikor azt az Szivnek könnyümetelkéséneec nevezic, az fivnecc belső indulattyaról fól ollyankor, Ninczen mindazonáltal czac egy helyis, az mellyből jobban tanulhatnóc és értethnóc, mi legyen az Penitenciának természet sicut való igaz tulaydonasága, mint az Jeremiafnac negyedic részéből. Ha megtérendes Izrael, azt mondgya az Ur, én hozzam térj. Szántsátoc jól meg az ti fivetek-

nec

nek földet, és ne vesséte az tövisfekre. Metélyétec könnyül magatokat az Urnac, és vesséte el az ti fiveteknek minden tisztalanságát. Im látod azért, mint hirdeti meg, hogy semmit azoc, az ő igaságra való fándéckocall véghez nem vihetne, hanemha előfcer az istentelenség az fivnecc mélségéből mindeneftül fogya kiirtatic és kifaggattatic. És hogy őket valóságosban megindítsa, meginti arról, hogy az Istenel vagy on így oc, az kinél semmit nem háfnál ember az hátramáfcskalással, mert gyü- löli ő az kettős fivét.

Annakokaért neveti Elaias az képmutatóknac visfca fordult háson- talan munkálkodásokat, az kic jóllehet az ceremoniakban, az külső meg- térése keményen ünénéne, azonközben pedig nem fándékoztanac az hamiságnac meg kötözgetésénecc feloldására, az mellyekbe őc az fegé- nyeket őfcsökötöztéc, és erőfcsakkal letapodtat. Holott azt is fcsépen meg- murattya, minemü czelekedetekben állyon tulaydonképpen az nem tet- tetött pœnitencia.

7. Az másodic fő tzielcely ez vala, hogy azt tanittuc, hogy az Pœ- nitencia az Istennek valóságos igaz félelméből fármazéc. Mert mine- kelötte az bűnösnecc elméje az megtérése haylandó lenne, annak előtte az Isten itéletinenec meggondolattyaral fel kell serkentetnie. Mert az hól ez az gondolat az embernek fivébe mélyen behatott, hogy az Isten egy- koron az ő itilöfcsékibe ülend, fcsamot venni minden fcsokról és czelekedete- kről: az nyavalyás embert nyugodni nem hadgya, söt czac egy fcsempil- lantásban sem hágy néki ugy lélekzetet venni, hogy ötet sicut lenni az uy életre való gondolkodásra ne inditaná és ne izgatnája, hogy magát arra az itéletre bátran elő állathassa. Azért emlekezic az Irás gyakran meg az Itélettről, midon az pœnitentiára int: Az mint Jeremias Profetánál: Ho-

Erről példad vagy on az Moses ötodic könyvénecc huson kilentzedic részében. Mivelhogy pedig az bűnnecc rettegésétül és gyü- lösetül kez-

Esa. 68. v. 6.

Ier. 4. v. 4.

Azt. 17. v. 30.

Matth. 3. v. 2.

1. Sam. 7. v. 2.

Luc. 3. v. 8.

Rom. 6. v. 4.

Azt. 26. vers.

20.

Ezech. 18.

vers. 31.

Jerem. 4. v. 1.

3. 4.

2 Cor. 7. v. 10. deticelaz megtérés, azért teszi az Apostal az Isten szerint való Bánatot, az pœnitenciának okának. Azt nevezi pedig Isten szerint való bánatnak, midõn mi nem csak az büntetéstül röttegünc, hanem még az büntis, az melly miatt értyük hogy az Isten nem kedvell bennünket, gyúlollyuc és atkozuc. Nemis czuda, mert ha mi keményen nem õstönöztemenc, és az mi szívünc által nem metéltetnec, nem jobbittathatnec meg az mi testünknek restsége. Sõt még ez által metéltetés sem volna elég az mi keménységünknek és tunyaságunknak kiverésére, hogy ha az Isten az õ veséit fellyeb huzván mélyebben bé nem vagdalna. Ide járul az keménynyakuságis, az mellyet mint egy pörölyvel kell megrontani és kiverni. Annakokaért az mi természetünknek gonofsága vonsa ki az Istentõl azt az keménységet, az mellyel fenyegetésében él: mert az aluvókat engedelmesen hijába édesgetné magához. Az bizonyokat nem fámlalom elõ, az mellyec félyel ottanottan elõ forognac. Más módon is mondatic az Istennek felelme, az pœnitentiához való kezdésnec. Mert ha finte az embernek élete minden joságos czelekedetekben tókélletes volnais, holott az Isteni szolgálatra nem igazitánec, diczétethetnec jóllehet ez világtul; de mennyekben merõ utalatofság lenne. Mivelhogy főbrébe az igazságnac, megadni az Istennek az õ igazat és tisztelségét: az mellyektül õ Istentelenül megfosztatic, hogyha ez nem leend fándekunc, hogy mi magunkat az õ hatalma és birodalma aláadgyuc.

8. Harmadfor, annac vagy on magyarázattya hátra, mint kellyen érteni, hogy az Pœnitentiát két tikkelyekben mondóc állani: Tudniillic, az Testnek megölésében, és az Léleknek megelevenítésében. Az mellyeket noha az profetac az testi népnek ételme szerint valamennyire egyigyüebben és daraboslabban, mindazaltal ugyan világoslabban kimagyarázác, midõn azt mondgyac; Szünyél meg az gonostul, és czelekedgyel jót. Ímet: Mordgyatoc meg, és tisztullyatoc meg, vigyétoc el az én fimeim elõl az ti czelekedetiteknek gonofságát. Szünyetoc meg az gonofságnac czelekedetitol, és tanullyatoc jót czelekedni, itillyetoc igazat, szabaditsatoc meg az nyomorultakat &c. Mert midõn õc az gonofságról elintenec, mind az egész õo embernek és testnek elmulását és megöletését kívánnyac, az melly rakva vagy on gonofsággal és elfordultsággal. Felotte nehéz és igen nagy dolog, az mi magunknac elváltoztatála, és az velünc sületett természetül eltávozni. Mert nem kell az testet igazán megöletetnec alítani, hanemha minden mi bennünc való gonoflyelséggel kitöröltetic. De mivelhogy az testnek egész értelme, merõ eljenség az Isten ellen, ez az első bemenetel az Törvénnec engedelme, hogy az mi természetünket, és minden mi akaratunkat megtagadgyuc.

Annak

Annakutána az profetának megemlitött mondásában, az meggyulás az rea következendõ gyümölcszõkbõl mutatatic meg, az minemü az igazság, itilet, és az irgalmasság.

Mert nem volna elég ezeket egyenkint külsõképpen meg czelekedni, hogy ha elõfiser az el me és az hiv az igazságnac, itilet nec és irgalmasságnac indulatos értelmét magában bé nem vönné. Ez pedig ugy leszen meg midõn az Istennek lelke az mi lelkeinket, mellyeket az õ benségével meguyjér, mind uy gondolatockal, mind pedig uy indulatockal ugy megajándékozza, hogy ember azt mondhasa, hogy õc másokká teremtetnec, hogy nem az elõtt voltanac. Es bizonyára, az mint természetünc szerint el vagyunc az Istentõl fordulva, soha igazán arra, a mi az igaz, né gyekezünc, hanemha elõfiser mi magunkat megtagadgyuc. Azért paranczoltatic minékünc olly gyakorta, hogy az õ embert levetkezzuc, az világnac és az minnen testünknek ellene mondgyunc: az mi kívánfaginktul búczút vegyünc és forgalmatossán arra igyekezzünc, hogy az mi elmeinknek lelkébe meguyitafünc. Továbbá az megöletésnec neve általis megintetünc, melly igen nehéz legyen az elõbbeni természetet elfeleyteni: Mert azon veséünc esünkbe, hogy mi külobben nem alkoltasztatunc az Istennek felelmére, sem az Istenségnec kezdetit meg né tanulhattyc külobben, hanem midõn az Lélek nec éles fégyvere által hatalmasul meg õ leteretünc és semmivé tétetünc. Szinte mintha azt mondaná az Isten, hogy el kelly az köz természetnec sillyeztetni és mulni, hogy az õ fiai közzé fámlaltassünc.

9. Mind az kettõ az Christusnac velünc közösülésébõl esic meg mi raytunc. Mertha mi az õ halálában igazán réfetele leendünc, annac ereje által az õo ember megfésitetic, és meghal az bün nec teste, hogy az elõbbi természet romlottságának hatalma ne legyen. Ha mi az õ feltámadásában réfetele vagyunc, az által feltámasztatunc az uy életre, az melly az Isten igazságához legyen illendõ. Azért nevezem én az Pœnitentiát egy főval Ujjonnan sületésnec; a melly sem mire egyébre nem igazitatott, hanem hogy az Istennek ábrázattya, melly az Adámnac vétke által megfortóztetett, és csak né finte eltöröltetött volt, mi bennünc isineglen meguyitáséc. Így tanit az Apostal, midõn mond: Mi pedig mindnyájan minekutána felfedett ortzával látyuc, az Urnac diczõségét, el változtatunc ugyan azon ábrázatra, diczõségébõl diczõsége, ugy mint az Urnac Lelkétõl. Ísmeg: Ujullyatoc meg a ti elméteknek lelke által, és öltözzéte fel az uy embert, az melly az Isten szerint teremtetött, bizonyai igazságban és diczõségben. Másut ísmét: öltözzéte fel az uy embert, az melly meg uyitatic annak esmeretite és ábrázattýára, az ki teremtette azt. Annakokaért mi ebben az ujonnan való sületésben, az Christusnac jóteteménye és érdeme által ísmét

H h h

Pfal. 34. v. 15.
Ela. 1. v. 16.

Rom. 8. v. 4.

Rom. 6. v. 6.

1. Cor. 1. 18.

Eph. 4. v. 22.

Colof. 3.
vers. 10.

meguytatunc az Istenec igaságára az mellytől az Adam által elestünc vala, és mellyet elvesztettünc vala: az melly módon tettic az Úrnac, hogy tellyességgel ismet helyére hozza és felépític mind azokat, az kiket ő az örök életnek örökségére rendelt és felveken. Ez pedig az meguyítás nem kiesen mingyárt egy szempillantásban, sem nem egy nap, vagy egy estendőben telic el; hanem az Isten az megromlott testet az választottakban, az fűntelen való, és néha az lassan való öregbedés és nevedés által: ki tisztititya őket az ő megförtöztetésekéből, és magának templomivá fienteli őket, és meguyítja minden ő érzékeny értelmeket az tökéletes tisztaságra, hogy magokat egész ő életekben gyakorollyac az penitentiában: és megtudgyac azt, hogy ennac az hartznac soha nem, hanem az halálban kiesen vége. Annyival azért nagyobb bódult gonofsága egy elfakadott Staphilus nevü czevegőnec: az ki azt feczege, hogy én tolem ez jelen való életnek állapotja megegyelitic az mennyei diczóséggel, mivelhogy én az Istenec Abrazattya fent Pálból úgy magyarázom, hogy az, az igasfentségben és igaságban álljon. Szinte mintha, midőn valamely dolog meg iratic, ne kellyen embernec, annak tökéletes és tellyes voltat keresnie. Mindazáltal az nevedés és öregbedés ugyan nem tagadtatic, hanem valamennyivel kiki közelb jut az Istenec hasonlatosságához; annyival, mondom, hogy az Istenec abrazattya ő benne inkább tündöklic. Hogy azért az Hivőc az tizra jussanac, az Isten korlátul emelinékiec eleikbe az penitentiát, az mellyben egész ő életekben fuffanac és magokat gyakorollyac.

10. Annakokaért az Istenec fia az uyjonnan fűletés által nem fabaditatnac úgy meg az bűnnec fogalattatul, hogy semmi nehétséget immár az ő testekben ne érezenec; mintha iumát tellyességes meg fabadulást nyertenec volna; hanem sokkal inkább úgy, hogy ő nékiec fűntelen való viadalra okaic maradgyanac, az mellyec által gyakoroltassanac: és nem csak gyakoroltassanac, hanem hogy az ő magok erőtlenségeket is annál jobban tanullyac megismerni. Es ez dologban egyeznec egymással minden nevezetesb és értelmesb Könyvferzőc az Keresztységben, hogy az uyjonnan fűletett emberben megmarad valami toploja és eredeti az gonofnac, az mellyből fűntelen gonof kívánságoc farmaznac, az mellyec ötet bűnre inditgyac és gerjestic. Megvallyac aztis, hogy az Szentec ez ilyen kívánsági nyavalyasággal olly igen megköteleztetvén tartassanac, hogy semmiképpen nem ohattyac magokat, hogy gonof kívánságra, avagy fősvénségre, vagy tisztesség kívánásra, avagy valami egyéb vétekre ne inditattatnánac és ne gerjestetnénec. Es nem fűk-

fűkség abban fáradni, mi legyen ez aránt az régicnek értelmec: Mivelhogy az egy Agofton fűntec elég ide, az ki mind az többnec értelmeket nagy hiven és fogalmatos terénsséggel ősvettedte. ő belöle vehetic azért az Keresztien olvasóc, hogyha az régicnek értelméről valamibizonyost akarnac értekezni. Továbbá fent Agofton között és midőntünc ez külömbség láttathatnec, hogy midőn, ő jöllehet megengedi azt, hogy minden Hivőc, valamig az ő halandó testekben lakoznac, az ő gonof kívánságoc olly igen megköteleztetvén tartassanac, hogy nékiec lehetetlen legyen az, hogy ne kívánsyanac, mindazáltal ez nyavalyát nem meri bűnnec mondan, hanem megtegebic azon, hogy az terőtlenségnek nevezze: és azt tanitgya, hogy úgy kiesen ostan bűn belöle, midőn az megczelekedés, avagy jóvállás, az elfant fűndekhoz és megképzeshöz jutul, az az, midőn az akarat enged az első kívánságnac. Mi pedig bűnnec tartgyac fűntec azontis, hogyha az ember az Isten törvénye ellen valami kívánságtul inditatic és cziklandtatic: Sőt azt mondgyac, hogy fűntec az, az elfordult természet, az melly az ilyen kívánságot neuizibennünc, Bűn legyen. Azt tanitgyac azért, hogy az fűntekben mindenkoron lakozzéc bűn, valameddig az halandó testet le nem tesic: mert az ő testekbe termett az az gonof kívánságra gerjestic gyarlóság, melly az igasággal ellenkeziec.

De mindazáltal fent Agofton nem mindenhatóvoztattya el, az ilyen értelemben az Bűnnec igejét; az mint midőn azt mondgya, hogy Szent Pál bűnnec nevezit az eredetec, az mellyből minden bűnec farmaznac, tudniilic az testi kívánságot. Ez Bűn, az mennyibe az fűnteket illeti, orfágat ez földön elveszti, el mudic mennyekben. Melly igéckel megvallya, hogy az Szentec, az mennyiben az testi kívánságoc alá javettettec, még bűnosoc legyenec.

11. Hogy pedig az Isten mondatic, az ő Anya f. Egyházat minden bűntül megtisztítani, mivelhogy azt az megfabadulalnac kegyelmét igeri az Keresztység által, és azt az ő választottiban bérölti, azt mi inkább az adofsági kötöletsegre vonfuc, hogy nem mint az bűnnec az önnön állattára és valóságára. Az Isten bizonyára ezt megczelekefű, midőn az őveit uyjonnan fűli, hogy az bűnnec orfága ő benne eltöröltetséc: (mert az ő lelkénec erejét adgya nékiec, melly által az viadalban győzödelmet vesnec) de ollyankor az bűn az orfáglástul fűnic meg, né az lakozástul. Azért mondgyac, hogy az ő ember úgy fűkitetött meg, és a bűnnec Törvénye úgy töröltetött el az Istenec fiaiban, hogy mindazáltal még valami maradéka legyéné: né úgy hogy orfáglollyon, hanem hogy azokat az ő erőtlenségeknec megcsmertetéle által alázatofságra haytsa. Es megis vallyac, hogy ez maradéc

Lib. 4. ad
Bonif. Lib. 1.
& 2. Contr.
Italianum.

Serm. 6 de
verb. Apost.

Ephes. 5. v.
26. 27.

Rom. 6. v. 6.

bünc ő nékiec nem tulaydonitnac, s; fiinte mint ha bennec semmi meg né maradott volna: De egy szermind azt vitattyc, hogy ez az Istenec igralsága által legyen, hogy az bentec ettül az adósági kötelelségül meg menekedec, az kie egyébkint az Isten előtt méltán büncösök és adóssac volnának. Es nemis lehen nekünc nehéz ez értelmet megbizonyitanunc. Mivelhogy az Iráfnac loc világos bizomági vadnac ez dolog felöl előttünc. Mert mit kívánánc ennél értelmesbet, hogynem az mit s. Pál az Romabélickhöz 7. refében kiált? Előfiet, hogy ő azon az helyen uyonna sületett ember nec semélyébé s; állon, mind mi megmutattuc egyébutt, s; mind pedig s. Agoston loc erős jelenségeckel megbizonyította. Elhalgatom azt, hogy ez igével GONOSZ, és BÜN, nyilvánél. Akar azért ez megemlitott két ígét mint czufollyac és tekerjékis az velünk ellenkezök: mindazáltal ki tagadná, hogy, gonos ne volna, az mi az Isten törvénye ellen czatáz? Ki tagadná, hogy az igaságnac megbántása bünc nem volna? ki nem engedné meg hogy véteki adósság legyen ott, az hól az lelki nyavallyáság vagy on? Im azt mondgya pedig bent Pál, hogy mind ezec, az megromlottságba, az mellyről mi mostan állunc bé legyenec foglaltatva. Annakutánna nyilván való bizonságunc vagy on az Törvényből, az melly által mindez egész kérdés rövidedé elintéztethetic és megoldoztathatic. Mert megparanczolatatic minékünc, hogy az Istent tellyes hiból, tellyes lélekből, és minden erónkból s; eressüc: Mivelhogy az illenéc azért, hogy az mi lelünk nec minden részei az Istenec szerelmével elfoglaltatnának és bétöltetnénc, bizondolog az hogy ez paranczolat azoc meg nem tarttyc, az kie czac valami legkisseb kívánságoc vesnekis s; ivékbe, avagy czac akarmi gondolatocokat boezástanakis elméjékbe, az melly őket az Istenec szerelmétül hijába valóságra félön vinnéje. Mert miczodát? Nemde nem ezeké az Lélek nec erejei, Hirtelen való indulatoknul mozdítatni, az érzéssel elfogni, az elmével meggondolni, elhánni? Mikor azért ezec az erős háfontalan gonos gondolatoknac hozzájoc menést engednec és hielradnac, Nem bizonyittyaké azzal meg, hogy egy néhány részei az Lélek nec az Isten szerelmétül üressac legyenec? Annakokaért a ki meg nem vallya, hogy minden testi kívánságoc büncök legyenec; és hogy ez bennünc való kívánsági gyarlóság kútfeje legyen az büncök nec, az ollyannac azt sem kell tagadni, hogy az Törvényec megfegéte bünc legyen.

11. Ha valakinec ez képtelen dolognac láttatic, hogy egy általlyábá minden kívánságoc kár hoztassac, a mellyeket az ember természetet s; erint megérez, mivelhogy az Istentül, az természet nec teremőjétül legyenec plámatatva: Annac mi azt se llyünc, hogy mi semmiképpen nem kár hoztattyc

tattyc azokat az kívánságokat, az mellyeket az Isten az első teremésben, ugy béoltott az ember nec természetiben, hogy azoc külömben nem, hanem annac embervoltával együtt s; akasztathatnának ki: hanem egyedül czac a zabolatlan és rendetlen indulatokat kár hoztattyc, az mellyec az Istenec rendelkezésével hartzolnac. Immár pedig mivelhogy az mi természetünk nec romlottsága miatt, minden teherségeink ugy megerötelenette nec és megvesztenec, hogy minden mi dolgainkban süntelen való rendetlenség és mértékletlenség látalsac és tetedgyec meg, azt vittattyc és állattyc azért, hogy ez okokból minden mi kívánságinc gonosoc legyenec, mivelhogy az illyen módnélkül valóságul el nem válastathatnac. Avagy ha valaki rövid eb s; öckal való summáját kívánnyá; Az emberek nec minden kívánságokat gonosoknac mondgyuc, és azokat büncösök nec bizonyitunc: Nem az mennyiben természetet s; erint valóc, hanem mivelhogy rendetlen kívánságoc legyenec: Es hogy azért rendetlen kívánságoc, mert az megveszött és fertőzött természetből semmi tisztá és s; ennyen nem s; armazhatic. Es bent Agostonis nem olly igen távozic ez tudomántól az mint Ad Bonif. láttathatnéc. Midön az Pelagianusoknac felöle való hamis panaszokat illetinel inkább akarja távoztatni, eltávoztattya néha néha az Bünnec nevezetis: De midön azt írja, hogy az Bünnec törvénye megmarad az bentekben, és hogy czac az adósági kötelelség vétett legyen el róloc, azzal eléggé megmutattya azt, hogy ő az mi értelmünckel egyezzen.

13. Mas egynihány mondásitis hozzuc elo, az mellyekből jobban megtettic mit értott legyen ez dolog felöl. Az Julianus ellen irt málotic könyvében így s; áll: Ez bünnec Törvénye megis boczáttatott az lelki uyonna sületés nec általa, és megis marad az halandó testben. Megboczáttatott tudniillic, mert az adósságra kötelezés felöldoztatott az Sacramentóban, az melly által az Hivök uyonna sülettetnec: Az törvénye pedig megmarad, mert kívánságokat s; eréz, az mellyec ellen az Hivök nec is viaskodnioc kell. Ismet? Annakokaért az Büncök nec Törvénye (melly még ennek az jeles Apastalnac tagaibanis vala) megboczztatatic az Kerestségben, de vége nem s; akasztatic. Ismeg. Midön meg magyarázza, Miért nevezte legyen bent Ambrus ezt az romlottságoc Hamiságnac, vagy igasagtalanságnac, azt mondgya: hogy bent Ambrus azt az bünnec Törvényét, az melly mi bennünc marad, ha fiinte az ő kötelelsége az Kerestségben megboczáttatottis, annakokaért nevezte hamiságnac, mert hamis és méltatlan dolog, hogy az test az Lélek ellen kívánódic. Item: Az bünc megholt az adóssági kötelelséssé nézve, az mellyel minket kötelelségben tartott: és mindazáltal holtanis ellenséges kedic, mind addig, valamiglen, az tellyessen eltemtetés által, meg nem gyogitatic és tisztitatic. Es még világosabb az

ötödik Könyvben : Az miképpen (ugymond) ay fiivnc vaksága egyfí-
simind bűnis, az melly miatt nem hísen ember az Istenec; és az bűnec
büntetéis, mivelhogy az kevely fiú méltán büntettetec azzal meg: és u-
gyan okais a bűnec, midőn az vakságos Szívnc tévolygéséből valami vé-
tec czelekedettic: azonképpen az testnc kivánságais az melly ellen az jó
Lélec kivánsága tulakodic, ugyan bűn, mert az Lélec nec uralkodása ellen
való engedetlenség vagon benne: és ugyan büntetéseis az bűnec, mert
az mielő Atyánk nec engedetlenségeért vétetöt reánc: és okais az bűn-
ec, akár az javallásunkból legyen, akár pedig az által fületésünkben for-
töztesünc meg. Ez mondalokban nem általlya fient Agoston azt az e-
rőtleséget, az melly az uy onnan fületés után még bennünc marad, bűn-
ec nevezni: Mert minek utánna az Tévolygés az földhöz veretett, és az
igáság megerősítetett volna, annálkevesbé felt oftan az Pelagianusok-
nac gyalázodásobtól és ragalmazásoktól. Az miképpen az Szent Janos
Evangeliumáról tött negyven egyedic Prädikaziojábanis mondgya; az
hól az ő elméjenc értelméből villongásnélkül fól: Hogyha testteddel az
bűnec Törvényenc fólgaft, tehát czelekedd azt, az mit az Apastal mond:
Ne uralkodgyéc az hún a ti halando testetekben, hogy engedgyetec annac
az ő kivánságanc. Nem mondgya hogy ne legyen; hanem, ne utalkod-
gyéc. Valamig te élft, bűnec kell lenni az te tagaidban: csak hogy annac
uralkodása vétéséc el, és ne legyen meg az mit paranczol. Az kic az go-
nos kivánságot mentegetic hogy nem bűn, az fient Jacob mondasát fók-
tác előnkbe vetni; Az kivánság minek utánna fogadott, füli az bűn.
De az minden faratságnélkül megtzáfoltathatic. Mert ha ugy nem ér-
tyünc, hogy ő czac gonosf czelekedetektől, avagy czelekedendő bűnök-
ról fóllyon, tehát még az gonosf akarátotis nem kell az bűnök közzé
fámlálni. Abból pedig, hogy az vétkeket és gonosf teteményeket fü-
tek nec mondgya, és azonoknac az bűnec nevéis tulaydonittya, nem
mindgyárt következie, hogy az kivánság nem gonosf, és az Isten előtt nem
kárhözatos dolog legyen.

14. Az víssa Kereszteltec ez mostani időben nem tudom miczoda
bódult ebélyőséget költene az Hivők nec uyjonnan fületéséc helyett.
Tudniillíc hogy az Istenec fianac, (az mint ok képzic) az mellyec ísmér
az ártatlanságnac állapattyába helyhöztenec, nem kelly az felől fõrgal-
matoskodnioc, mint zabolázhasác és nyomhasác el az testnc kivánsá-
gát: czac az vezérlo lelket kelly ember nec követni, az melly nec vezérlefe
mellett semmi révolyódés nem eshetic. Hihetetlen dolog volna, hogy az
ember nec elméje ilyen nagy bódult ebélyösködésben eshernéc, hogy ha
önnön

önnön magoc ezt a tudománt nyilván és nagy kevélyen ki nem főczög-
néc. Szörnyü dolog bizonyára, de méltó hogy ez illyenec az ő vakmerő
és Istenkáruló merészkedésekert megbüntettetessenec, az kic az Istenec
igáságát, hazugságra akartác fordítani. Igy kellene bezzeg minden meg-
valáftást és külömbséget, az tisztéséges és rutságos dolog között, az igaz
és hamis között, az jó és gonosf között, az jószágos czelekedet és vétéc kö-
zött tellyeséggel eltorlenni?

Ez az külömbség fármazic (ugymondnac őc) az Adamnac megát-
koztatásából, az mellytől mi az Christus által megfabaditattunc. Illyen-
képpen azért az paráznság és tisztaság között, az hívség és álnokság kö-
zött, igáság és hazugság között az méltó dolog között és tolvayi raga-
dozás között többé immar femmi külömbség nem lesen. Vésd el (ugy-
mondnac őc) ez hasfontalan félelmet: az Lélec nem paranczol néked fem-
mi gonosft, minden bátorsággal és félelemnélkül czac az ő inditása alá add
magadat. Kinem remülne meg ez ilyen főrnységes álmodozók tul?
Mindazáltal köz bölcseséggé lött ez ő nálloc, kic az bódult faytalan ki-
vánságok tul megvakitatván az közönséges érzékeny értelemtőlis meg-
fostattanac. De kerlec, miczoda Christust koholnac azért ok minékünc?
és miczoda Lelket vakarczálnac elő: Mert mi czac egy Christust esme-
rűnc és annac egyyetlen egy Lelket, az mint azt az profétac ajánlottác, az
mellyet az Evangelium megadatottnac hirdet, az hól mi ő rólla femmi ef-
félét nem hallunc. Az a Lélec az mellyet az Iras nekünc mutat, nem otal-
mazója az gyilkoságnac, paráznságnac, réfegség nec, kevélység nec, há-
borgás nac, fõsvénység nec és czalardságnac: hanem eredeti és ferzõje az
feretet nec, az tisztaságnac, józanságnac, mértékletesség nec, békeség nec,
értelmesség nec igaz mondás nac. Nem fõdelgés nec lelke, az melly nya-
kra főre maga gondolatlanul mind igazán hamisán által rohanna: ha-
nem tellyes bölcseséggel és értelemmel, melly által az igazat az hamistol
rend ferint megválastya: nem indit az zabolatlan és feslett kinyeségre
és nyughatatlanságra: hanem az mint az illendõt az illetlen dologtol
megválastya, ugy az módot és mértékletéségetis megtartani tanittya.
De mit munkalkodnanc továb ez baromi dühõség nec megtzáfolásá-
ban?

Az Urnac lelke az Keresztényeknek nél nem valami bódult tündéres
látás, az mellyet vagy ő magoc álmokban nemzöttene, vagy mástul
kõltõtõtül vóttec volna; hanem annac megismerését isteni felelem-
mel az fient írásból tanullyác: az hol ez két zickely tanitatic ő rólla, ho-
gy az minékünc adatott logyen az mi megfenteltetésünkre, hogy minket

minden tisztalanságtól és fertelmességtől megtisztítván, az isteni igazságnak engedelmségére hozzon és vezérlyen: az melly engedelmség meg nem állhat különben, hanem ha az kívánságoc megzaboláztatnac és lenyommaztatnac: az mellyek nec émezec zabolát akarnac ereztetni: Annakutánna, hogy mi az ő megfentelése által ugy tisztulunc meg, hogy mindazáltal soc gyarloságockal és erőtlenségeckel vétésünc környül és forogattasunc, valamiglen mi ez testünk nec terhe alá vagyunc rekesztetvéa. Az honnét vagon ez, hogy midön még az tellyes tökéletességtől igen nagy közbevetésel is távol vagyunc, naponkint valamennyire nevekedsünc és gyarapodnunc kellyen, és mivelhogy soc fogyatkozásokkal legyünc megkörnyékezve, azockal büntelen fűkség legyen viaskodnanc. Honnét az is következie, hogy az restelkedést és testi bátorságot tölünc elveszűe, és sérény előb tekintő elmével vigyázzunc, hogy az mi testünk nec inczelkedése és czalardsága által, gondviseletenkedvén meg ne czalataffunc, és környül ne vétettsünc. Hanemha azt tartyuc hogy gyarapodásunkban előb jutottunc az Apasztalál, az ki mindazáltal ugyan lanyargattatott az Satanac angyalától, hogy az erő az erőtlenségben tellyesleges lenne: és az ki az ő testében, az Lélek nec az testvel való hasonlóságát és tulajdonságát, tettetéfnélkül előjelenté.

1. Cor. 12. v.
15.

Rom. 1. v. 6.

2. Cor. 7. v. 11.

15. Hogy pedig az Apasztal az pœnitentiának megírásában hét dolgot számlál elő, az mellye okai, vagy gyümölcszei avagy részei legyenec az Pœnitentiának, azt ő illendő okból ezelekefi: Ezeck pedig azoc: Igyekezec avagy forgalmatosság, mentegerés, harag, félelem, kívánás, buzgoság, és az bosszúállás. Es senkinell ne láttasséc illetlennec, hogy nem merem megítelni, hogy ha ezek az tzigkelyec az pœnitentiának okainac avagy gyümölcszeinec tartassanak, mert ember mind kettőt megotalmazhattya. Nevezetethenec az pœnitenciával egyesült indulatoknakis. De mivelhogy ez illyen kérdések nélkül is megérthetni, mit akarjon s. Pál, egy igyü magyarázattal elégedyünc meg. Azt mondgya azért, hogy az Isten kerint való bánat által forgalmatosság inditasséc. Mert az ki igazán és valóban bánnya és bánnya, hogy az ő Istenenec ellene vétkezett, az olyan egykermind szerénységre és meggondolásra is felgerjesztetic, hogy magát az ordóg tőrreiből kifeythessé. és ennekutánna az ő álnok lefeskedeésüül jobban megörizhessé: Hogy ostán az kerint Lélek nec vezérlese mellől megint el ne esséc, se az bátorokodás miatt le ne nyomattasséc. Erre legközele következie az mentség, avagy az magamentő felelet: az melly ez helyen nem olly mentséget jegyez, az melly által az büns az Isten itéletit futná, avagy tagadná hogy vétkezett volna: avagy az adosságoc kevés nec tartaná: hanem olly mentséget jegyez, az melly inkább kegyelmerkér, hogy nem mint ügyéhez bizonyos nec. Az

néc. Az miképpen az apro gyermekec, az mellyec nem tellyesleggel el-fayaltanac, midön az ő vétkeket megismeric és megvalljac, mégis kegyel-mét kérnec, és hogy ez ő könyörgések nec helye legyen, megbizonyittjac az mint tölöc lehet, hogy oc az beczületet, az mellyel fűleik nec tartoznac, tölöc el nem vetöttéc, nemis bánbánádkból inditottac oket haragra: egy summában nem ugy mentic magokat, mintha azt akarnac megmutatni ho-gy oc igazac és ártatlanoc volnanc, hanem czac ugy hogy kegyelmet és boczánatot nyerhessenc. Következie az harag, az mellyel az büns belsö-képpen buslakodjac maga ellen, magával porlodic haragfűcön magára, midön az ő feslett istentelen dolgát, és az ő elfordult gonofságát és halá adar-lanságát az Isten ellen, meghánnya veti. Az félelmen azt az röttegeft et-ti, az melly az mi elmekre rohan, midön meggondollyuc mind azt a mi mi érdemlettünc, smind pedig melly röttenetes legyen az Istenec haragja az bün ellen.

Mert ez aránt czudálatos nyughatatlansággal kell minékünc gyöt-rettetnunc; a melly minket mind az alázatosságra, mind pedig arrais meg-tanit, hogy ennekutánna magagondolttabbac és kemesebbec legyünc. Ha azért az félelemből az a forgalmatosság bánmazic, az mellyről az előtt föl-lott, tehát láttyuc minemü kötéssel legyenec egymással öbvekeresztetve. Az kívánáson az mint én aránzom, érti az hivatalban való forgalmatossá-got, szerénységet, és az engedelemre való jó kedvet, az mellyre az mi vét-keinec megismerésenec kellene minket felértő igen gerjeszteti és indita-ni. Ide halgat az buzgoságis, az mellyet ottan rea függeszt: Mert olly izzó valóságoc jegyez, az mellyel mi felgerjedünc, midön mi mint egy he-gyes fűlaccal, ugy furdaltatunc imez gondolatokkal: Mit czelekedtem? hová haytottam nyakra főre magamat? hová lennec; ha az Istenec irgal-massága engem fel nem segitene? Az utolsó az bosszú állás: Mert vala-mennyivel mi keményebben fogunc magunkhoz, és élesebben visgál-lyuc és rongallyuc az mi büneinkert magunkat: annyival irgalmasbnac és kegyelmebnec kelly az Isten mi hozzanc lenni reménlenünc. Es bizo-nyara nem lehet az, hogy az Isten itélet nec röttegefté által forogattatott és lanyargattatott Lélec, magán bosszú állást ne gyakorlana és magát ne rongálnaja.

Az igaz Istenfelő Kerestyenec nyilván jól megérzie, melly nagy büntetés legyen, az pironóság, kégyenlés, sohazkodás, fűhajtás, magánac utalá-sa, és ezökhöz hasonló indulatoc, az mellyec az vétkek nec igaz megismeréséből támadnac. Meg kell mindazonáltal gondolnunc aztis, hogy közép módot tarttunc: hogy az bánat minket tellyesleggel meg ne emesse. Mert az félelmes lelki esmeretec igen haylandoc a kétség be való hanyathomlóc

esésre. Es az Satan igen él ez mesterséggel, hogy az mentől mélyebben tőle lehet, olly mélyen lilyesfibe bé az homoruságba, mind azokat, az kiket az Isten rettentésének miatta le rohantaknac lát lenni, hogy soha abból ki ne jöhessenec. Nem lehet jóllehet fölöttéb való az á felelem, az mellyből alázatosság leszen, és az melly az kegyelemnek reménségétől el nem távozik. Mindazáltal az Apasztalnac megparanczolása szerint mindenkor őrizkedni kell, hogy az bünös midőn az önnön magának utálására inditatic, az fölöttéb való felelemtől elnyomattatván kétségbe ne eséc. Mert illyen módon elfut az ember az Isten elől, az ki minket az penitencia tartás által hozzája hív. Melly dologról Sz. Bernardis hasznos intést téfen. Szükséges az bün miatt való bánat, hogyha nem minduntalan tart. Azt adom azért tanácsul, hogy néhanéha eltávozzatoc az ti utaitoknac unalmas és inséges meggondolattatul, és elsétályatoc az Isten jótéteményeinek gyönyörűséges meggondolatira, mint egy szép szabad természet. Egyelütunc mézet az öröm közzé, hogy az egészséges keferőség gyógyulást adhasson, midőn az bele egyelütött édeségtől meg felidéterven megittatatic: és hogy ha magatokat alázatofoknac tarttatóc, tartstátoc az Uratis jónac és kegyelmec.

16. Immár megérthetni aztis, miczodác legyenec az pœnitentiának gyümölcszei; tudniillic az Isteneségnek czelekedeti és tistai az Istenhöz, az szeretecnek dolgai az emberekhez: ez mellett Szenség és tistáság az egész életben. Végezetre mentől nagyob igyekezettel igazgattya valaki az ő életit az Isten törvényének regulájára, annyival bizonyosb jegyeit mutatattya az ő penitencia tartásának. Annakokaért az sicut Lélec, midőn minket penitenciára int, hol az Törvének minden paranczolatira, hól ímet az másodice táblának czelekedetire mutat: Más helyen, minekutánna az tistátalanságot sicut az fivnec belső részeiglen kárhoztarná, arról megint bennünket, hogy külső bizonságockalis megmutatsuc, hogy igazán megtértunc.

Melly dolognac eleven kiformalását, mayd ezután az Keresztényi életnek Megírásában, az Keresztény olvasónac, mint egy Táblán, sicut eleibe akarom állatni. Nem akaroc bizonságokat rakással fedni az profetákból, az mellyekkel ő, azoknac bolondságokat, az kic az Istent ceremoniac által akartac meg engeztelni, egy részent czufollyác, és megmutattatác, hogy czac merőentzenbentz legyen; egy részent tanitnakis, hogy az életnek külső tőkélletésége nem főbtzikelye az Pœnitentiának, mivelhogy az Isten á sicut nézi. Az ki czac valami kevesé forgottis az Irásban, az czac magatulis, minden egyeb tanításánélkül megérti azt, hogy midőn embernek az Istennel vagyon ügye, semmi különben véghöz nem megyen, hanemha az fivnec

fivnec belső indulattatáról kezdgyük dolgunkat. Es az Joél profétának mondasza nem keveset sicut az többinek igazán megértésére: Mctéllyetec meg az ti fiviteket, és nem az ti ruhaitokat, &c. Es mindkettő rövideden kinyomatott sicut. Jacabnac imez sicut avivalis: Tistatstátoc meg az ti kezeiteket ő bünösök; Tistatstátoc meg az ti fiviteket, ti kettős fivőjec. Igaz az, hogy itten, az mi az elsőből mint egy toldalec ugy függ, elől vagyon tettetve. De ez semmit meg nem bánt, mivelhogy menten utánna megmutattya az kütfejet és az eredetet, tudniillic, hogy az elröytött sicut nec és fertelemnec kellyen kiristatni, hogy az Istennel áldozni való oltár sicut az fivben emelteséc és épiteséc fel. Ezeknek fölötté vadnac egyéb egynehány külső gyakorlatfokis, az mellyekkel magán, mint egy orvosságal, avagy magunknac megalázására, avagy testünknek megzabolázására, nyilván pedig megtérésünknek bizonyítására élunc; Sicut azon bosku állásból folynac pediglen, az mellyről sicut Pál sicut: mivelhogy ez dolgoc az megsanyargatott élmenec tulaydoni, keferes foháskodásban, jaygatásban és sicut lomban lenni: minden ékeséget, cifrát és hijába valóságot gyűlölni és távoztatni, az vendégeskedés és gyönyörködésnélkülis ellenni. Annakfelötté az ki érzi, melly nagy gonos legyen az testnek ellenkedése, az mindenféle esközt és orvosságot felkeres, hogy azt megzabolázhassa és elnyomhassa. Ez mellett, az ki jól meggondollya, melly nehéz dolog legyen, az Isten igazságának megsértése, nem nyughatic az, mig nem alazatoson az Istennel adgya az diczóséget.

Ez illyen gyakorlatfokat az régi Autoroc és Tanitoc gyakorta előfámlallyác, midőn az pœnitenciának gyümölcszeiről sicut. Noha az pœnitentiának erejét azokban semmiképpen nem helyhezetic avagy fundallyác. Mindazáltal nekem megboczássanac az Keresztény olvasóc, ha ki mondom az mit én értök. Ennekem bizonyára ugytettzic, hogy illetinél inkább sicutgattac az dolgokra. Es ha valaki értelmessen meggondollya, (ugy reménlem) hogy velem egyet fogjon érteni ebben, hogy őc kétképpen hágtac legyen által az dolognac módgyár. Mert midőn ollyan igen sicutnec azokra az külső testi fenytékekre és gyakorlatfokra, és azokat fölöttéb való magasztalásokkal diczernéjéc, azt nyertéc jollehet, hogy azokat az köznép nagyob serénséggel felvenné, és gyakorlaná: azt pedig, az mit sicutkal inkább kellene embernek beczülleni, neminemü részent meghomályosítottatác. Annakfelötté az testi sanyargatásnac meg kivanásábanis valamennyire keményebbec és darabosabbac voltanac, hognem az Anya sicut Egyháznac sicut voltra engednéje, az mint mi azt máfutt megforgattatuc.

17. Mivelhogy pedig némellyec, midőn az sicut, böytölést, és hamu

Joel 1. v. 12.

hírtét, mind egyéb főc helyeken gyakorta, s mind pedig főképpen Joel profenál, nevezetén hallyác: az Bóytólést és az Sirást az megtérést főtzickellyéne tarttyác, el kell azért az ő révelgéseket venni és totleni. Az miazon az helyen az egész hívnec az Istenhöz való megtéréséről, és nem az ruháknac hanem az hívnec megfaggatásáról mondat, s hinte az, az igaz megtérést tulaydonsága; az sirás pedig és az bóytóles nem úgy függettic hozzája, mint egy mindenkor főükséges czelekedeti az megtérést, hanem ugy mint annac kiváltképpen való környülállása, az melly ackoron illendő volt.

Mert mivelhogy azt jóvendőlte, hogy az Sidoknac főrnnyü nagy veszedelmec közel volna, egyfets mind aztis adgya nékic tanáczul, hogy az Istenec haragjánac eleit vegyéc, nem czac életeck nec igaz meg jobbitásaval, hanem magoknac igaz megalázásávalis, és az ő hívek faydalmánac megmutatásávalis. Mert az miképpen régentén, az gonoftevó az Bitó igalmásánac megnyerésére, nagy hofhan megereftett főakállal, főszülletlen borzas fővel, és hofha fekete gyáf ruhába, főkta magát megalázni, és ugy kért tőle kegyelmet: Az onképpen ez népnekis, mivelhogy az Istenec itilőfeki előtt bevadoltatott és bűnbe találtatott, nyomorult öltözétben, és siralmas magaviselésével kellett az ő előbbi haragját megkérlelni és engedtelni. Noha pedig az hamús az sáac arra az időre talám inkább illert, bizony dolog mindazáltal hogy az Sirás és bóytóles igen jó és illendő főkas volna minálünkis, valamennyifet minket az Ur Isten valamelly nagy büntetéssel és nyomorúsággal meg fenyeget. Mert midő az veszedelmec jelenségi láttzanac, azzal azt hirdeti, hogy ő az bősű állásra kéfűl, sőt mint ha fegyverbe öltözéc.

Annakokaért igen jól czelekefetic az proféta, az ki az őveit Sirásra és bóytólésre, azaz, bevadoltatattakhoz illendő kesergése inti, a kik nec bűnokról annakelőtte megmondotta volt, hogy azokért kétra keresténec és megbüntetténec. Az miképpen hogy az Egyházi főlgác mostanis nem gonofol czelekednéne, hogyha látván az őveik nec nyakokra következendő romlásokat, és büntetéseket, ugy mint, hadat, drágaságot avagy az dög halált, őket meginténec, hogy igen jó volna, ha ember az Ur Istent sűrűn és bóytólván kérnéje és engedtelnéje: czac hogy mindazáltal azt, az mi az legfőb, legnagyobb és ferényeb főrgalmatósággal és igyekezettel keményen inditanac és üznejec; tudnillic hogy az hívec metéltesenec meg, nem az ruhác. Minden kétség kivől vagy on az, hogy a Bóyt nem mindenkor kötetic ő híve az penitenciával, hanem nyomorúságos időkre rendelttic kiváltképpen. Innét vagy on, hogy ő magától Christus Urunktolis, az siralmas és főmorúságos időkre főabaféc; midő

Matt. 9. v. 15.

midő az ő tanítványit menti, hogy nem bóytólénec, mivelhogy még az ő tartalkodásában voltánac: azért mert az még örömmec volt ideje. De megmondgya hogy léfien alkoholatóságc az bóytólésre az főmorúság-nac idején, mikor az ő jelen voltátul megkezd nec főstani. Az nyilván való közonséges bóytól főloc most. Mert az keresztén ember életene: ugy meg kell az józansággal elegyitetni és temperálatni, hogy annac egész folyasában főnetlen való bóytóles láttaséc és tetedgyéc meg. De azt az egész tanítást ett itt czac rövid főval emlitem meg, mivelhogy azt ímet előhozuc, midő az Egyháznac külső fenyttekéről teendec tanuságot.

18. De mind az áltad imezt mégis ide hintem, hogy az penitencianac igéje, midő azért az külső vallástételert vétetic, az melly az bűnösöc megmutattyác, hogy életeket meg akarjac változtatni, tehát olyankor az ő természet ferint való értelmétül, az ő tulaydonsága ellen, az mellyet oda fel megirtam, mafuvá fordítatic. Mert az olyan gyakorlás, nem hinte olly igen az Istenhöz való megtérés, mint megvallása az bűnec, az büntetéstől megfabadításért való könyörgéssel együtt. Illyen képpen az hamuban és sákrubában való penitencia tartás semmi nem egyéb, hanem annac megmutatása, hogy ember magát gyűlöli, midő az Isten az mi nagy bűneinkert mi reanc haragfetic. Es bizonyára közonséges nyilván való vallástétel nec neme ez, az melly által mi az Istenec itiletit megelőzuc, midő mi magunkat Isten előtt, az ő Angyali előtt, és ez egész világ előtt kárhoztattyuc. Mert az hól fent Pal azoknac restelkedéseket feddi, az kik magoknac az ő bűneikben kedvesked nec, illyen képpen fől: Hogy ha mi magunc itelnöc meg magunkat, nem büntetténec meg az Istenőt: De nem főükség az embereket az mi megtéréfünc felől mindenkor tudositanunc és bizonságinká főgnunc. Az Isten előtt pedig az bűnt czac magán megvallani, tzikkelye az penitencianac, az melly nem hagyathatic ki. Mert semmi nincz illelemb dolog, mint hogy az Isten megböczással azokat a bűnöket, a mellyekben mi magunknac kedveskedunc, és hogy azt napfény eleibe ne hozza képmutatással elfedözzuc. Es né czac az illic, hogy ember megvallya az bűnöket, mellyeket naponkint czelekefetic: hanem az nehezelelecc miatt, megfőbbis kell nekünc vitetténunc, és azokról az bűnokról meg kell emlekezténunc, az mellye régen eltemettettek nec láttzanac. Mellyet fent David az önnön példajavalir előnkbe. Mert midő megfegyenyültetic az Bersabéval ujjonnan czelekedett bűne miatt, meg visgallya magát mind az ő annya méhébe fogantatásatul fogva, és megfimeri hogy immár ackoris az test nec fertelmes volta által, megveszett és megförtöztetett volt legyen.

1. Cor. 11.

v. 31.

Pfal. 51. v. 7.

Es ezt nem azért mivel, hogy ezzel az ő vétkét kiezinytse; az mint

fokan, midő azt mondogallyac, hogy mindnyájan fegény bűnösök vagyunc, magokat a feregközé rőytic, és egyebeket magokkal öfvefűzven kapdósnac büntetéstül való mentséget. Sockal külömbet czelekefic fient David. Mert finte azzal akarja ő az ő bűnét nyilvánban és inkább terhesíteni, tudniillic hogy gyermekségétül fogva gyarlóságos és romlott volt legyen, és nem fűnt meg bűnt bűnnel rakafolni és faporítani. Más helyen, ilyen megvifgálásához is nyul az ő életének, hogy az ő gyermekségének bűne jertis, kérije az Istennek irgalmasságát. Es bizonyára ackoron mutattyuc ofrán előfkeris meg, hogy a képmutatás és tunyálkodás tölunc elüzetett, hogyha az tereh alatt való foháskodással, és az mi nyavalyáságunknac megfirtásával az Istenül könnyebbülést és megfabadulást kérendünc. Ennekfelőtte meg kell gondolni, hogy az penitencia, az mellyben akarja az Isten, hogy egész életünknek minden idejében mi magunkat fűntelenül és mind uatalan gyakorollyuc, adtul meg legyen külömhözttve, az melly által mintha az halálból az életre támasztatnac volna fel az olyanoc, az kic nagy goromba és tzégéres bünt czelekettenec, avagy megzabolázatlan kényeségből bűntre adgyac magokat, avagy, az elszakadás által az Istennek igáját róloc elvetöttéc. Mikor az Iraspenitenciára int, gyakorta ugy fól rolla, mint finte az olly változtatásról, az melly minket az pokolból kivonván, az Isten orfágába vinne, és mint egy halálból való feltámadás után hozna az életre. Es midő azt említi, hogy az nép penitentiára tért, azt ugy érti, hogy ő az Isten telenségéből és egyéb bűnőkből megtértene legyen. Ezen okért parancz olly a f. Pal az oknac, az kik az ő faytalanságokrol és paráznasági tisztátalanságokrol penitenciát nem tartottac, hogy ezért az ő keménynyaku voltokért gyázban óltózzene. Ez külömbéget jól esünkbe kel vennünc, hogy midő hallýuc, hogy egy nihányac az ő tzégéres bűnőkből penitencia tartása ideztetne, mi reánc gondviféletlé bátorkodás nefállyon, mintha immár az testnek öldökélé se többé mi reánc nem tartozné. Mert az gonof kivánságoc, az mellyek minket mindenkoron cziklandanac, és az gyarlóságoc az mellyec ottanottá kiütne belőlunc, nem engedne miaékünc restelkedésre annyi időt, hogy fűntelé mindé fõrgalmatosfággal és ferénséggel ne kellene igyekeznünc magunknac megjobbitására. Annakokaért az a külön és kíváltképpen való penitencia, a melly czac némelylektül kívántatic meg, tudniillic, azoktul a kiker az őrdög az Istennek félelmétül elszakított; és halálos törében kötelezett, nem törli el az rendfent való penitenciát, az mellyec egész életünkben való gyakorlására kéferit minket az romlott természet.

19. Hogy azért igaz az, az mi legvilágosban nyilván vagyon, hogy az Evangeliumnac egész summája ez két fõrzickelben legyen befoglalva:

tudni-

tudniillic az Penitenciában és az bűnök boczanattyában: láttuké tehát, hogy az Ur Isten az őveit azért teszi igazakká, hogy őket egyfõrsmind az léleknek megfientelése által az bizonyai igazságra ilmeg meguyitfa. Az Christus ortzája előtt való útnac kéfirtésére küldetett angyal, az f. Janos, Matth. 11. v. 10. Christus ortzája előtt való útnac kéfirtésére küldetett angyal, az f. Janos, Matth. 3. v. 2. prédikállotta, Hogy; Tartatoc penitenciát, mert elközelitött a mennyeknec orfága. Az penitencia tartására híván, arról tótt intést, hogy magokat az emberec bűnösöknek esmerjéc, és hogy mindenoc ő nékiec az Isten előtt kárhözatosfoc: hogy az ő resteknek öldöklesét, és az lelki uyjoná fűletést minden kivánsággal kívánac. Az Isten orfágát hirdetvén az Hitre hivta őket. Mert az Isten orfágának közel voltáról tanítván, jelentette az bűnőknek boczanattyát, az őrdög idvőséget és életet, és mindent, az mit mi a Christusban elveszünc. Azért olvastatic az másic Evangelistánál ilyenképpen: Eljõve Janos, és prædikallya vala az megtérésnek kerefségét az bűnnek boczanattyára. Miczoda ez egyéb, hanem mivelhogy az bűnőknek terhe alatt nyomorgananac és farsztatatván volnánac, tértene meg az Urhoz, és az bűnőknek megbozanattyáról, f az őrdög idvőségről bizonyos reménséget vennéne: Az Ur Christus ő magais, ilyenképpen kezdete el az ő prædikálását: Az Istennek orfága elközelitött; Tartatoc penitenciát, és hidgyetec az Evangeliumnac. Elõfker megmagyarázza, hogy az Isten irgalmasságának kinczei ő benne felnyittatnac: Annakutánna penitencia tartást kíván: utolfor hitet az Istennek ígéletiben. Annakokaért midő az Evangeliumnac egész summáját róviden akarná befoglalni, azt mondotta; hogy ő nékie fienvedni kellett, és az halálból feltámadni, és az ő nevében prédikáltatni penitenciának és bűnök megbozanattyának. Azont prédikálótac az Apastalok is az ő feltámadása után, hogy ő az Istenül feltámasztott, hogy az Izraelnek megtérést adna, és bűnőknek megbozanattyát. Az penitencia avagy megtérés az Christus nevében prædikáltatic, midő az emberec az Evangeliumnac tudománya által hallýac, hogy minden ő gondolattyoc, minden ő értelmec és czelekedetec romlottac és vétkeflec legyenec: és annakokaért fűkséges hogy uyjonnan fűlettefene, hogyha bé akarnac az Istennek orfágába menni. Az bűnőknek boczanattya prédikáltatic, midő az emberek tanítatnac, hogy az Christus lótt ő nékiec megvaltságoc, igazságoc, idvőséget és életet: Az mellyec kedveért őc az Istennek sine előtt kegyelemből igazaknac és ártatlanoknac tartatnac. Mindaz két kegyelem pedig hit által fogatic el, (az mint másutt megbizonyítatott) mindazáltal mivelhogy az Hit nec tulaydon tekinteti az Istennek jóvólta, az melly által az bűnök megbozattatnac, fűkséges volt azt az penitenciátul fõrgalmatosfán megválastani, és megkülömböztetni.

20. Továbbá az miképpen az bűnnek gyűlölsége, az melly kezdeti az penitenciának, minékünc első bemenetelt nyit az Christusnac esmere-

Matth. 11. v. 10.

Matth. 3. v. 2.

Matth. 1. v. 4.

Luc. 3. v. 3.

Marc. 1. v. 15.

Luc. 24. v. 26. 46.

Af. 1. v. 31.

1 Cor. 1. v. 30.

Efai. 61. v. 1.

Pfal. 25. v. 7.

2. Cor. 12. v. 21.

Luc. 4. v. 18. tire, az kiegyébként senkivel magát nem közli, hanem czac az fegény
 Matth. 9. nyomorult bűnösökkel, az kik foházkodnac, munkalkodnac, megvadnac
 v. 15. terheltevén, ehez nec, fómjuhoz nac, az bánatnac és nyavalyánac miatta el-
 A. 3. v. 26. badgyadnac: Azonképpen kell minékünc az penitentia tartáfra vágyakoz-
 & 5. v. 21. nunc, az tegefs életünkben kell gyakorlanunc, és abban mind végiglen
 megmaradnunc, hogyha az Christusban akarunc megmaradni és megál-
 lani. Mert ő jött az bűnösököt hini, de az Penitentiaira. Ó az méltat-
 lanokat jött megáldani: De ugy hogy kiki mind megtérjen az ő gonofsá-
 gából. Az egefs fent irás tellyes ez ilyen mondásokkal: Annakokaért,
 midőn az Isten bűnök boczanattyával kínál, visontag többire mindenkor
 a megtérést melléje fókta tenni és megkivánni. Ertenunc adván ezzel, hogy
 Efa. 46. v. 1. az ő irgal maságát kellyen az mi megtérésünc okánac tartani: Gyakorol-
 Efa. 59. v. 20. lyatoc, ugymond, az Itiletet és az igaságot, mert elközelített az időfeg.
 Ismet, Eljő Sionnac az megváltó, és azok nac, kik az Jacob nemzeti közzül
 Efa. 55. v. 6. megtérnec az bűnökből. Ismet, Kerefsétec az Urat míg megtaláltathatic,
 Hijatoc segirsegül, míg közel vagyon. Az Istentelen térjen ki az ő utából,
 és az ő gonof gondolatitól távozzéc el, és térjen meg az Urhoz, és meg ke-
 gyelmez ő nékie. Ismet, Joyjetecc visfá, és térjetecc meg, hogy az ti bű-
 neitecc eltöröltesfenecc. Holott mindaz által meg kell gondolni, hogy ez ok-
 vetés nec nem ugy adatnac melléjéc, mint ha a mi megtérésünc volna funda-
 mentoma az bűnboczanat nyeresfenecc: sőt inkább azt mutatya meg, (mivel-
 hogy az Ur elvégezte azt, hogy azért kegyelmezzén meg az emberek nec,
 hogy őc megtérjenec) hova kellyen nékiec törekednec és vágyodnioc,
 hogy ha kegyelmet akarnac nyernie. Annakokaért valamiglen má az mi te-
 stünk nec tomlótzében lakozunc, fúntelen kell minékünc az mi romlott
 természetünk nec gyarlasággal viaskodnunc, sőt az mi természetünc lelkünk-
 kelis. Az Plato egy nihanyn for mondgya, hogy az bölcz ember nec élete, az
 In Phaedone halálnac meg gondolatya. Mi fokkal igazabban mondhatyuc, hogy az Ke-
 & alibi. restyén ember nec élete fúntelen való forgalmatofság és gyakorlás az test-
 nec öldöklésében, miglen a tellyesfeggel megöletteric, és egyedül az Isten-
 nec lelke vegye el mi bennünc az birodalmat. Annakokaért én azt rekefsé,
 hogy az legjobban éppült és gyarapodott meg, az ki ő magánac leg inkább
 tanult visfá tettzeni: nem arra, hogy ez Sárban heverve maradgyon, és előb-
 ne kellyen mennie, hanem fokkal inkább hogy az Istenhöz siessen, és foház-
 kodgyéc, hogy az Christusnac halálába és életébe beöltatván, fúntelen va-
 ló penitenciat tartson: az mint bizonyára külömben nem czelekedhetnec
 azoc, a kik az bünt igazán és valóban gyűlölic. Mert soha senki az bünt nem
 gyűlöli, hané előbb beretici az igaságot. Ez az értelem az minthogy legegy-
 gyüb vala, azonképpen ennékemis ugy tettzett hogy legjobban eggyezze
 az f. Irásnac igaságával.

21. Továbbá hogy az Penitentia az Istennec kiváltképpen való
 ajándéka legyen, azt aránzom, hogy az fen megemlített rudományból ef-
 meretségesb legyen, hogy né itt visontag bőveb magyarázatra legyen fük-
 sége. Annakokaért diczeri és czudállya az anya fent Egyház az Istennec
 ez jótéteményét, hogy az pogányoknac penitencia tartást adott az időf-
 ségre. Es fent Pal, midőn az Timotheusnac meg hadgya hogy békefegestü-
 réssel és felidséggel legyen azokhoz az kik még nem hisfenecc, így fól: Ha az
 Isten nékic valaha penitenciat adand, az melly által megtérhesfenecc az ör-
 dög nec töréiből. Azt mondgya bizonyára az Isten, hogy ő akarja minden
 emberek nec megtérését, és azokat közönséggel mind meginteti: de az
 érő, az uyjonnan fületés nec lelkétől függ. Mert könnyeb volna nekünc
 embereket teremtenunc; hogy nem magunk eiejéből jób terméketbe öl-
 tőznunc. Nem oknélkül neveztetünc azért, az uyjonnan fületés nec egefs
 Epha. 2. v. 10. folyásában isten alkotmányinac, jó czelekedetekre teremtettek nec, az
 mellyeket előb meg kéfsített, hogy mi azokban járnánc. Valakiket az Isten
 az vesedelemből meg akar szabadítani, azokat mind megeleveníti az uyon-
 nan fületés nec lelke által, nem ugy hogy az penitencia tulaydonul oka le-
 gyen az időfsegg nec, hanem mivel hogy immár meglátruc, hogy az, az Hit-
 tül és az Istennec irgalmaságátul el né fákafstathatic. Es mivel hogy az mint
 Efa. 59. v. 20. Esaias bizonyította, az Sion béliek nec jó az Megváltó, és mind azoknac, az
 kik az Jacob nem zetiből, megtérnec az hamiságtól. Ez bizonyára erőf fen
 meg áll, hogy valahól az Istennec felelme erejében vagyon, ott az Istennec
 lelke munkalkodott az ember nec időfseggére. Annakokaért midőn a Hi-
 Efa. 61. v. 17. vőcc Isaiasban panafolkodnac és siránk oznac azon, hogy őc az Istentől el-
 hagyattanac volna, ezt ugymint jegyélül tesfic az megvetés nec; hogy az Isté
 az ő fivőket megkeményította. Azonképpen az Apastalis, midőn az efa-
 Hebr. 6. v. 6. kadtakat az időfsegg nec reménségéből ki akarja rekefsíteni, ez okát téfi
 hozzája, hogy lehetetlen dolog legyen, hogy azoc az penitenciaira meguyi-
 tásfianac. Mert midőn tudni illic az Isten meguyitya azokat, az kiket nem a-
 kar hogy elvesfenecc, azoknac jelét adgya az ő Atyai jó kedvénec, és az ő
 fényes és örvendetes ortzajánac sugári által ugymint ugyan vonfa azokat ő
 magához. Visontag menydörgés módgyára dördül meg az megvetőttec
 ellen, kik nec istentelenségec meg boczáthataratlan. Melly bofsfu állásnac ne-
 met az Apastal meghirdeti az efsakadók nac, az kik vakmerő kinyefségből
 az Istentől elrávoznac; Mellyec az Evangeliumnac Hititül efsakadván, czu-
 föllyác az Istent, gyalázatosfán megpökic az ő kegyelmefségét, megfertez-
 retic és lábálá tapodgyác az Christus vérét; sőt a mennyiben ő raytoc áll, ő
 Hcb. 10. v. 20. tet ismegint megfetic. Mindazonáltal né metzt minden kéfs akarati bűn-
 tül el az meg boczanatnac reménségét, az mint némelley elfordultul kemé-

ny emberek akarjác ; hanem egyáltalába azt akarja tanítani , hogy az mindenestől fogván való elfakadás az Evangéliom tudományátul , olly bűn legyen , az melly meg nem boczáttatic . Nem czuda annakokaért , hogy az Isten , az ő diczős Fellegetec illy isteni káromló megutalását megkérlelhetetlen keménységgel és bosszúval torollya és bünteti meg . Mert azt tanította , hogy lehetetlen , hogy azoc az kic egyfő megvilágosítottac , az mennyei ajándékokat megkostoltac , az sient lélekben rébesse lőrtene , az Istenec jó igéjét megizelitőttac , és az következendő világnac erejét , ha el fakadandanac , visfontag megnyitassanac az penitentiára , az kic az Istenec fiát uyonnan megfessitac , és czufságnac taityác . Mátutt ismet : Ha mi , ugymond , az Igaságnac bé vőtt esmereti után , kényeségből és vakmerőül vétkezendünc , tehát ninczen ostán semmi más áldozat az bűnökért : hanem az itiler nec rőttenetes elvárása , &c. Ezekis affele mondásoc , az mellyek nec hamissan értéséből régenten az Novatiánusoc bodult eselyős ködésekre okot vőttene : az melly mondásoknac kemény vóltokban mivelhogy egynihány jambor egyigyü emberekis megűtköztenec , ezt mint egy valami bétolyott Levelnec tartottac ; az melly noha minden ő réseiben tellyeséggel mindenüt igaz Apastali lelket jelent és mutat .

Mivelhogy pedig minékiunc semmi versöngésünc ninczen , hanem czac azockal az kic ezt bévesse , könyü megmutatni melly igen semmissen eggyezzenec ez mondásoc az ő tevőlgésöckel . Előfőer főkség , hogy az Apastal mindeneben eggyezzen az ő mesterével , az melly azt tanította , hogy minden bűnőc es isteni káromlásoc megboczáttatnac , az sient Lélec ellen való büntül elválva ; az melly sem ezen , sem az következendő világon nem boczáttatic meg . Bizony dolog az , hogy az Apastal ezzel az egy kivétellel megelégedett , hanem ha őtet az Christus kegyelmene ellensége akarjuc tenni . Erre az következő végezölen , hogy semmi bűnőc nec boczanattya meg nem tagadtatic , hanem czac egy nec , az melly , mivelhogy az kétségben esett buslakodo bosszonkodásból fármazic , nem tulajdonitathatic az erőtelenségnec , és nyilván megmutattya azt , hogy az ember az őrdögüül elfoglaltatott legyen .

22. Mindazáltal hogy igazán elinteztesse és megmagyaráztassac , illic ezt kérdeni , hogy , miczoda nagy rettenetes vétek legyen az , az melly nec soha öröcké semmi boczanattya ninczen ? Hogy sient Agofton egy helyen ezt az bünt úgy írja meg : Hogy , megáttalkodott kemény nyakúság mind halálig , az boczanat felől való kétséggel eggyütt , ez nem eléggé alkotmazzathatic az Christus savaihoz , Hogy meg nem boczáttatic ez világon . Mert avagy hijába mondatic ez , avagy ez a bűn ez életben az halál előtt egébbé megczelekedtetheric . Hogyha pedig igaz az Augustinus meg-

írása,

írása , tehát éppen meg nem czelekedtetheric , hanem ember abban mind halálig megmarad . Hogy pedig némellyec azt mondgyác , hogy azoc vétkeznec az sient Lélec ellen , kic az ő felebaráttoknac engedett Istenec kegyelmét irigylic ; ezt én nem látom honnét vétetött legyen . De mi az igaz megírátást hozzuc elő , az melly midőn erős jelenségeckel megbizonyítatic , az többit önnön magában könnyen mind elrontya és feltorgattya . Azt mondom azért , hogy azoc vétkeznec az sient Lélec ellen , az kic az Isteni igazságnac , a melly nec fényvel úgy megvilágosítottac , hogy semmi tudatlanságnac okával magokat ne menthesse , de mégis elfánt gonofságból ellene támadnac , czac azért , hogy az ellen viaskodgyanac . Mert hogy Christus meg akarja magyarázni az mit mondott , mindgyát hozzája réfi : Az ki valami főrt mondand az ember nec fia , ellen , megboczáttatic neki : a ki pedig az sient Lélec ellen káromlást fől , annac né boczáttatic meg . Es sient Máthe az lélec ellen való káromlás helyett , réfi az káromlásnac lelket . Mint fidalomazhattya pedig valaki úgy az fiut , hogy az a fidalom egyfő semmi az sient lélekre is ne térítetné ? Tudni illic , az kic az meg nem esmert igazságban tudatlanságból ürközne meg , az kic Christust nem tudván káromlyác , azonközben olly elmével vadnac , hogy az nékic megjelentetött isteni igazságot eloltani nem akarjác , avagy az kit őc az Urnac Christusánac esmerne , azt egy főval sem akarjác megsérteni ; Eze az Atya és az Fiu ellen vétkeznec . Illyenképpen ez mai napon fokban vadnac , az kic az sient Evangéliumnac tudományát felötte főrnynen káromlyác és atkozác ; de ha tudnac , hogy az Evangéliomnac tudománya volna , tehát kéfőec volnának azt tellyes szívöl megböczüllent . Az kik nec pedig lelkec esmereti meggyőzetett , hogy Isten igéje legyen az , az mellyet őc megvetne , és ellene tusakodnac , és még sem főnnec meg az ellen viaskodni ; azokról mondatiac az , hogy őc az sient Lelket káromlyác .

Mivelhogy az megvilágosítás ellen , (az melly az sient Léleknec czelekedeti) zugolodnac és hartzolnac . Illyenec vóltac némellyec az Sidoc közzül , az kic noha az sient István által főlö Léleknec ellene nem álhatnának , de mégis ugyan ellene igyekeztenec állani . Nincz abban kétség , hogy közzülöc fokban , a törvényhöz való buzgóságból indítottac arra . De megrettzic , hogy vóltac egyebekis , az kic vakmerő istentelen gonofságból bosszonkodtac és dühösödte , az Isten ellé , az az , az tudomány ellen , a mellyet jól tudtac hogy az Istentül való legyen . Illyenec vóltac az pharisæusokis , kiket az Ur Christus fedd , a mellyec , hogy az sient Léleknec erejét semmivé tegyéc , Beelzebub nével gyaláztac és ragalmaztac . Annakokaért az az Isteni káromlásnac lelke , midőn az ember vakmerő bátorságból az Istenec névet sánt sántékből ragalmazza . Az mellyet megmutat sient Pal , midőn

Kkkk 2

Heb. 10. v. 25

Matth. 12.

v. 31.

Luc. 12. v. 10.

Matth. 12.

v. 31.

Marc. 8. v. 29

Luc. 12. v. 10.

Act. 6. v. 10.

Matth. 9. v.

34. & cap. 12.

v. 24.

aztanitnya, hogy ő irgalmaságot nyert, mivelhogy nem fánfándékkal, hanem tudatlanságból, az né Hivésnéc általa czelekette azokat, az mellyec miatt egyébként méltatlan volt volna az Istenec Kegyelme. Hogy ha azért az nem hívésfél őve kötelezett tudatlanság mivelte, hogy boczánatot nyert, az következic innét hogy az Megboczánatnac semmi helye ne legyen, az hól az esmeret az nem hívésfél őve járul.

23. Ha pedig jól esedbe vesed, megértheted hogy az Apastal nem valamely kiváltképpen való egy esetről vagy kettőről szóljon, hanem, hogy az mindenestül fogván való elszakadásiól szóljon: az melly által az megvetőtt az idvőséget elvetic. Hogy pedig ez illyenec az Istenat megengesztelhetetlenec érezic, nem ezuda, az kic felől s. Janos az ő levelében azt mondgya, hogy nem azoc közzé az válastottac közzé valóc voltac, az kic közzül kimentenec. Mivelhogy befédet azoc ellen igazitya, a kic azt kőltőgette, hogy őc az Kereszten Religiot ismet bevehetnéc, ha finte egy szer attol elszakadtakis: kiket ő ez hamis és ártalmas vélekedéstől elint, és azt mondgya, hogy azoknac többé semmi visssa menetelec ninczen a Christus gyülekezetiben, az kic azt tudván és késkaratyoc serint megvetőtt. Nem azoc vetic pedig meg az gyülekezetet, kic az ő életek nec rendeletlen kinyelsége által az Isten igejét által hágyác: hanem az kic az ő egész tudományát fánfándékkal megvetic.

Amakokaért az elszakadásnac és büntétel nec igeje hamisan és csalárdul magyaráztatic az Novarianusoktól. Mert őc az elszakadást arra magyarázzac, hogy ha valaki az Urnac törvényéből meggranitatott, hogy ne kellyen lopni, se paráznalkodni, mindazáltal mégis lop és paráznalkodic. En pedig azt mondom ez ellen, hogy veszteg halgató őve hasonlítás legyen abban elrőyve, az melly egybe hasonlításban ismét előkellyen hozattatni mind azoknac, az mellyec az előb előfamlált dologknac ellene vadnac: úgy hogy itt nem valami kiváltképpen való latorságrétel, hanem az egész elszakadás az Istenről és (hogy így szóllyac) az ember nec egész elhasonlósága magyaráztatic és fejeztetic ki. Annakokaért midőn azt mondgya, hogy azoc, az kic elszakadtanac, minekutánna megvilágositattanac, az menyei ajándékokat megköstoltac, az sient Lélekben rébesseclörtéc, és az Istenec jó igejéris megizelitőttéc volt, és az jövendő világnac erejét, nem nyittatharnac meg az poenentiára; úgy kelly érteni; Az kic az Lélek nec világosságát elvégezett istentelenségből megfoytac, az menyei ajándéknac megköstolitat megpököllic, magokat az Lélek nec megfentelesétől elidegenitic, az Isten igejét és az következő világnac erejeit lábba tapodgyac, Es hogy annac az Istenelenség nec fánfándékát annyival jobban kinyomja és mutatja, másutt nevezett serint hozza tőtte ez igt,

Aka-

Akarattyokkal. Mert midőn azt mondgya, hogy ninczen azoknac az büntért többé áldozattyoc, az kic az Igalságnac bévött esmereti után, tudván, és akaratyokkal vétkezec; azzal nem tagadgya azt, hogy az Christus, oróc ké való áldozat legyen a sientec hamiság nac eltörlésére, (az mellyet mind az egész caputban kiált, az Christusnac fő papi tistit magyaráztában) hanem azt mondgya, hogy semmi áldozat ninczen őstán, holott ember ettül eltávozott. Ugy tavozni pedig attul el, hogy ha ember az Evangeliumnac igazságot fánfándékkal megtagadgya.

24. Hogy pedig nemelylek nec, igen keménne, és az Istenec jövolttatul idegenec és ahhoz nem illendő nec tettic, hogy valamely bün őf nec, az melly az Ur irgalmánac segítségül hívásához folyamodic, az megboczánatul elkellyen üzettetni és rekeszetni, ezt könnyű elintézni. Mert nem mondgya azt, hogy az boczánat megtagadtatic azoktól, az kic az Urhoz megértéc: hanem egyáltallyába tagadgya, hogy azoc magokat az poenenciára felépithecséc. Azért tudni illic, hogy az ő hálaadatlanságokért, az Istenec igaz itéleti által, őroc vaksággal verettetc meg. Es ninczen ez ellen hogy őstán az Esav példáját idevonssa, az ki az ő elvesztött Elsőfűlőttésé nec ismet megnyerését sirván és jaygatván hijába próbálta. Az profetá-
Zach. 7. v. 13.
nac imez fenyegetese sem tessén ebbe semmi akadékött: Midőn kiáltanac, meg nem halgatom oket. Mert ez sfolásnac módgyával, sem az igaz megtérés, sem pedig az Istenec segítségül hívása nem jelentetic; hanem az Isten telenek nec amaz inséget, az melly által őc az utolsó veszedelembé sforitaván, késeritet nec arra tekéntelni és ahhoz kapdosni, az mit annac előtte nagy bátran elmulattanac, tudni illic, hogy ő nekic semmi javoc ne legyen, hanem czac az Urnac segedelmében. Azt az segedelmet pedig nem öly igen ohaytyac és kiáltyac, az melly igen azt saynallyac, hogy tölóc az megvonyatott. Annakokaért az Profeta az Kiáltáson, és az Apastal a könyvhullatáson nem ért és jelent egyebet, hanem azt a rettenetes gyötrelmet, a melly az Istenelencet a két legbe esés miatt égeti és kirozza. Es méltó ezt sfor galmatoson meggondolni: mert egyébként, az Isten ellenkeznéc ő magával, ki az profeta által azt kiáltya, hogy ő a bün őf nec meg akar kegyelmezni, mihelyen az megtérend. Es bizonyos az (az mint előb megmondottam) hog az ember nec elméje jobbolásra nem változic külömben, ha éha meg előzi azt az Istenec kegyelme. Nemis czal soha minket meg az segítségrol való igtet. Nem tulaydonságképpen neveztetic pedig megtérés nec és könnyörgés nec az a vac gyötrelm, az mellyel az Istenelencé saggattanac, midőn vesztec esekbe, hogy az Isten kellyen megkeresniec, hogy az ő veszedel nec ellen orvofsagot találhassanac; és mindazáltal az hozzá menetelt úgy an futtyac és eltávoztattyac.

Kkkk 3

Ezech. 18. v.
20. 21.

25. Kérdetic mindazáltal, Holott az Apafal tagadgya azt, hogy az Isten az képmutató penitencia által megengestelteséc, miképpen nyert legyen boczanatot az Akab, és az meghirdetett büntetést mint térítotte el: midön minden ő előbbeni életének folyásából megtettic, hogy czac á hirtelen való róttentés által, veretett vólt le és rémült meg. Sákban öltözött jóllehet, hámuval meghintettett, az földre le esett, és (az mint bizonság tétetic felöle) az Isten előtt magát megalázta. De igen keves vólt az ruhának megfag-gatása, mivelhogy á fiv megkeményedve, és á gonosfság miatt felfuvalkod-va és feldagadva maradott. Ugyan láttuoc mégis (ugymodnac azoc) hogy az Isten kegyelemre indult. Erre én azt felelem, hogy noha az Istenteleneket néha kedvezés érje egy ideig, mindazáltal ugyan mindenkor nyomja őket az Istenec haragja; és hogy ez közönséges példára legyen inkább, hogynem mint az ő kedvekért lenne. Mert hogy megkönnyebbítettőt az Achabnac büntetése, miczoda egyéb hasznát votte annak, hanem hogy azt ez földön élteben nem érzette? Annakokaért az Istenec átka, noha ő róse el vólt rőytve, de ugyan béállott és keményen megült az ő házában: ő pedig az ő-róc veszedelemben ment.

Gen. 27. v. 18.
19.

26. Szinte ezent látni az Esauban. Mert noha megvertetött vólt, mindazáltal az ő könyvhallatásával valami testi áldást nyert. Mivelhogy pedig az lelki örökség, az jelenéséc ferint, az kertő közzül czac az egyi-ken maradhatna, tehát az á megvetés, midön Jacob válastatott, Esau pedig megvertetött, egyfermind kirekesztette az Istenec irgalmát, czac iméz vi-gasztalása maradt meg ő néki ugymint baromi embernek, hogy az földnek kövérségével és az égnek harmattyaival hizlaltatnéc. Es ez az mit imént mondec, hogy ez illyen, egyebeknec példajára legyen, hogy az mi elmeinket és minden mi forgalmatofságinkat annyival inkább és örömostben tanullyuc az igaz penitenciára igazítani: Mert né kell abban kételkedni, hogy az Isten kéfi legyé az oknac megboczáni, á kic tellyes fivből igazán meg-tértenec; az kinec jóvólta és engedelmsége még á méltatlanokra is kiter-jed, hogyha czac valamike vesé intézikis ugy magokat, mintha magokra neheztellenénec. Ezellenben tanitatunc arrais, melly rettenetes itilletet kel-lyé várnioe mindé kemény nyakuaknac, á kiknec merő játé az, hogy sem-minec tartás az Istent fegyentelen és istentelen ortzával, nyilván valo go-nosf teteményeckel, né kevesbé mint egy kemény, vas, és penitentiátlan fivvel megvetni és megutálni. Illyen módon nyuytotta az Izraélitáknac na-gy gyakorta segítő kezeit, az ő nyomoruságoknac és inségeknek könnye-bitésére, noha az ő kiáltáoc, képmutatóc, és az fivcekettősséc és hitfe-gőc volnának. Az mint önnön maga panaszkodie á Soltárban; hogy isme-gint az ő régi gonosf természetek ferint czelekedténec. Es illyéképpé akar-ta őket

Psal. 78. v. 36.
37.

ta őket az ő felidsége és kéfi jó kedve által á valóságos megtéréfre vezetni, avagy mindé ő magoc mentességét kezeiből kivenni. Mindazonáltal nem szab ezzel öröctörvent magának, midön egy ideig az büntetést elmulattya. Sőt inkább nagyobb keménységgel serken gyakorta fel á képmutatóc ellen, és á büntetést megkettőzteti, hogy abból nyilván megtetüdgyéc, melly igé gyüllöllye ő az képmutatót. De (az mint előb mondam,) egynéhány példait adgya előnkbe az ő kéfi akarattyanac és jóvóltánac az bünóc megboczá-natyára, az mellyekből az Istenes emberc bátorságot vehessenec az élet-nec megjobbítására, és annál keményebben kárhoztattatséc azoknac ke-vélységéc, az kic nagy vakmerőséggel és kényeséggel rugóldaznac és dü-hösködne az östön ellen.

NEGYEDIC RÉSZ.

Melly távol legyen az sz. Evangeliumnac tisztá tudományátul, az mit az Papista Scholákban az Sophistac czeleznac az penitentiáról, Holott az gyónas, és az elégtétel forgattattic meg.

Imár azoknac meg vizsgálására megyec, az miket az Papistas Scholák-beli Sofistac az penitentia felől tanítottanac; az mellyeket én az mint leg-rövidebben lehet megfutoc, mert nincz standékom, hogy mindeneket megfogassac: hogy ez az könyv, az mellyet rövid sommába igyekezem foglalni, mérhetetlen nagyra ne legyen. Es oc ez dolgot, az melly ő magá-ban nem olly akadémikus és nehéz, olly nagyoc könyvekbe takartac és nya-láboltac, hogy nem hamar kerekedhetel ki belöle, hogy ha egyfer maga-dat az ő förtőjökbe merited.

Elsőben midön megírásat adgyac az penitenciának, legottan meg je-lentic, hogy oc nem érttötéc milegyen az Penitentia. Merr ki czipked-nec egy nihány mondások az régi atyac Könyveikből: mellyec az pœni-tencianac erejét semmimódon ki nem mutattyac. Hogy az Penitencia le-gyen, az Bűnt megfíratni, és á mi megfíratandó, azt többé nem czelekedni. Ismet, hogy Penitentia legyen, az meglött gonosfon panaszkodni, pa-naszkodásra valókat többé nem czelekedni. Ismet, Hogy olly sérelmes bossu állás legyen, az melly ő magában megbünteti azt, az mit bán hogy megczelekedött. Ismet, hogy fáydalma az fiünc és keserves insége az léleknek, az gonosf miatt, az mellyet kiki czelekedött, avagy arra javallá-sát engedte. Ezeket pedig, noha mi megengedyuc, hogy jól mondattac le-gyen az Atyáktól, (mellyet jóllehet valamely versonyósnec nem volna nehez tagadni) mindazáltal nem arra voltac mondatva, hogy az Pœni-tenciát megírjac; hanem hogy az őveiket meginténec, hogy visontag azon bünökbe ne esnénc, az mellyekből kiragattatnac volna.

Prima est
Greg. & re-
fer. lib. 4.
Sentent. dist.
14. cap. 1.
Secun Am-
brof. refer-
tur illi. & in
decret. dist.
3. de pœnit. c.
pœn. priore.
Tert. August
referur ea
dist. c. pœn.
post.
Quarta Amb
refer. dist. 1.
de Pœnif. c.
vera Pœn.